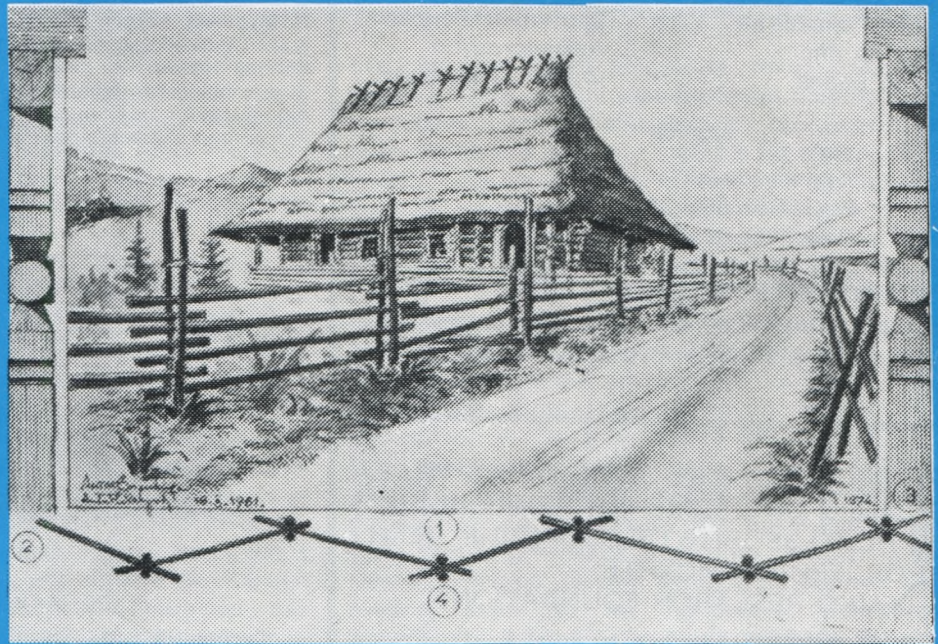

ЛЕМКІВЩИНА
LEMKIVSCHYNA
1981

Ч.4

НАША ЦІЛЬ: ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЕТНОГРАФІЧНИХ ЗЕМЕЛЬ
У ВІЛЬНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ.

OUR MOTTO: THE UNITY OF UKRAINIAN ETHNOGRAPHIC TERRITORY
IN FREE UKRAINIAN STATE

ЛЕМКІВЩИНА

КВАРТАЛЬНИК

РІК 3 ЧИСЛО 4(11)

ЗИМА 1981

видає

ФУНДАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ

з рамени:

СВІТОВОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ЛЕМКІВ
ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ
І ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ КАНАДИ

ВИДАВНИЧА КОМІСІЯ:

Мирон Мицьо	—	Голова
Микола Грицьков'ян	—	Заступник Голови
Юліан Котляр	—	Адміністратор
Дмитро Барна	—	Фінанс. Референт

адреса

"Lemkivshchyna"
P. O. Box 651 Cooper Station
New York, N. Y. 10276 USA

Річна передплата 8.00 ам. дол. Ціна числа 2.00
ам. дол., (або рівновартість в чужій валюті)

ЧИ ВИ ЗЛОЖИЛИ ВЖЕ СВОЮ ПОЖЕРТВУ НА
"ФУНДАЦІЮ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ"?
ЯКЩО НІ, ТО ЗРОБІТЬ ЦЕ СЬОГОДНІ! ЧЕКИ І
МОНІ ОРДЕРИ ВИПИСУЙТЕ:
"THE LEMKO RESEARCH FOUNDATION"
і шліть на адресу:

The Lemko Research Foundation
P. O. Box 651 Cooper Station
New York, N. Y. 10276 USA

Printed in U.S.A.
by Computoprint Corporation
335 Clifton Ave, Clifton, N.J. 07011

ЗМІСТ

Я. Дяків: Звізда ясна засіяла	1
О. Питляр: Лемківщина — і майбутнє	3
І. Желем: Блудный сын	4
Г. Лемко: Концтабір у Яворжні	5
"Солідарность" в обороні лемків	9
М. Горбаль: Ой, кого ж ви, мамцю, ждете?	10
І. Корнафель: Спомин підпільника	11
А. Берестя: Огник молодости	13
Із старого архіву	14
Хроніка Лемківщини й Посяння	15
М. Остромира: Лемківщина в огні	15
І. Богун: З мандрівки по Західній Лемківщині	19
З життя Організації	22
П. Мурянка: Недейний вірш	24
К.М.: Срібний ювілей подружжя Щербів	25
Коляда 1981 р.	26
З недавнього минулого	27
Англомовний зміст числа	28
Редакційна кореспонденція	обкл.

Наша обкладинка: Хата в селі Зубриці Вижній.

To our English speaking friends:
We have included on page 28 a brief English summary of all
the articles in this No. of "Lemkivshchyna"

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

Головний редактор — Орест Питляр
Члени: д-р Іван Гвозда
Катерина Мицьо
Мелянія Чайківська-Куделя
Михайло Черешньовський

Редакція застерігає собі право виправляти мову, скорочувати та корегувати статті. Передрук матеріалів з "Лемківщини" дозволяється при умові подання повної назви журналу. Прислані матеріали Редакція не повертає

Сценка з різдвяного "Вертепу"
влаштованого перемиською мо-
лодію

"ЗВІЗДА ЯСНА ЗАСІЯЛА"

Заблисла перша зірка, і Павло Вольний та його дружина Оксана сіли до вечері. Гарний цього року Святвечір прийшов. Пухкенький сніжок прикрив землю. Здавалося, що він прикрив усю людську нужду. Крізь злегка морозне повітря весело миготіли зірки. Сьогодні вони, здавалося, так близько до землі, наче б спустилися з неба, щоб краще її освітити на прихід Месії. Та в хаті Павла Вольного не весело було. Павло й Оксана мовчки споживали вечерю, кожне собі думало ту саму журну думу.

Минулого року не так тихо проходив Святвечір. Хата тоді повна гамору була. Ще жила їх маленька Маруся, з веселим щebetом бігала навколо ялинки, тішилася, що прикрасила її своїми маленькими рученятами. А біля неї ще Настуня, — доня найближчого сусіда Івана Тихого, в якого ще й Ганя та малий Юрчик. Юрчик дітям багато клопоту завдавав. Він або брався розвивати шоколядки, що їх діти причіпляли до ялинки, або ангеликам крильця відривав, або хотів свічки засвітити. Мама раз у раз стишувала дітей «на сніг, на мороз вас повикидаю» — страшила їх, але в душі тішилася веселим щebetом діточок. Але від минулого року — як все змінилося. Донечка їх ще у великі М'ясниці покинула батьків. Тільки тиждень покашляла — та й її маленька душечка полетіла з ангелами до Божого престолу. Від її смерті сльози на їх очах не висихають.

Та ще й другий хрест ліг на їх плечі. Між ними й сусідом Іваном велика пропасть витворилась. А

сталося воно через дрібничку. На їх спільній межі росла яблуня. Дрібні квасні яблука родила, от дітям на забаву влітку. В дійсності ж і одному, і другому перешкоджала. На кілька метрів від яблуні нічого не росло. І ось на весні Павло взяв та й зрубав яблуню. Вийшов Іван, глянув на повалене дерево та й каже Павлові; «Сусіде, що це ви зробили? Таж вона на межі росла, вона і моя, чому ви мені не сказали, що будете її рубати?» Павло ні голови не підніс, ні очей не підвів. Соромно бо йому стало. Сам бачив, що лихо вчинив. Але й прикро йому зробилося. Чи тому, що Іван йому такий докір кинув, чи може, тому, що Іванові діти бігали здорові, веселі, а його Марійку кілька тижнів тому йому з хати забрали, сам не знав. Його серце стиснув біль і жаль. І то жаль чогось таки на Івана. Ані слова до нього не промовив, і вони розійшлися. Від того часу між ними бесіди вже не було. Навіть діти Івана Тихого не приходили вже до Павла. Боялися. Оксані було дуже боляче. Раніше, бувало, вони до неї прибіжать, пригорнуться, защебечуть, а вона їм то пиріжок дасть, то молочка налле, то й медівником почастує. А сьогодні, у Святій вечері, вони такі сироти.

Мовчки самі вечеряють. Коли дійшло до куті Оксана довше не витримала й залилася голосним плачем. Павло мовчав, але й по його лиці сльози котилися і спливали на вуса та на біленький настільник.

У той же час в хаті Івана Тихого гомоніло. Вся

родина при вечері колядувала.

— Іване, ми собі колядуємо, а в нашого сусіда Павла тихо, сумно. Годилося б зайти до нього, розвеселити, — каже Олена.

— Воно то так, але він з нами не говорить, — відповів Іван. — Я вже три рази пробував, і нічого не вийшло. Мовчить, якби хтось каменем його привалив.

Олена хвилинку задумалася. Потім її очі живо заясніли.

— Романе, — відізвалася до найстаршого сина, — бери з собою всіх дітей і йдїть заколядуйте дядькові Павлові. Вбїжіть до їх хати, розвеселїть, запросїть зайти до нас.

Дїти негайно заметушилися, почали взуватися, натягувати хустку, кожушок і вибїгли з хати.

«Може нас Боже дитя з'єднає» — подумала Олена, й упала на колїна та почала молитися.

Павло з Оксаною кїнчали вечерю. Раптом чують, як за стїною починає лунати коляда. Мимохїть здалося їм, що це їх Марїйка прилетїла з ангелами їм заколядувати, потїшити у Святвечїр. Ще й не опритомнїли, а тут дверї відкриваються, і до хати Івановї дїти вбїгли. Мала Настуня, ровесниця їх Марїйки, припала до Оксани, і почала цїлувати її в руки. А потїм каже: «Матусю, не плачте! Ми прибїгли до вас заколядувати. Щоб і у вас було весело». Павлиха взяла дитину на колїна, притулила до себе, а сльози її тепер уже русу голївку маленької Настусї та її дрїбненьке личко почали скроплювати.

— Що ж то ви так прибїгли до нас? А може ви сьгодні ходите колядувати? — запитала.

— Нї, ми тїльки до вас прибїгли. Нас мама вислала і просила, щоб ви зараз прийшли з нами до нас.

І дїти разом почали просити Павла й Оксану пїти з ними. Оксана не відмовлялася, тїльки благально дивилася на Павла, що він скаже. Павлове серце вже зм'якло. Ще хвилину вагався, але щирїсть і нїжнїсть дїтей перемогла.

— Добре прийдемо, до вас! — сказав Павло. — Але щойно завтра, на Богородицю. Перепросїть від нас вашу маму, але сьгодні вже таки годї.

Оксанї наче камїнь з серця спав. «Цї дїти знову приходитимуть до неї, заступлять її Марїйку», — думала. Дїти ще бїльше зрадїли. Ото їх батько й мати, коли почують новину, будуть тїшитися.

— Хай і так буде! — вїдповїла висока, струнка Ганя. — Але сьгодні до церкви все-таки разом пїдемо. Будьте здоровї. Добранїч. Христос раждається!

У церкві поруч стоять Павло й Іван, Оксана й Олена, «Нова радїсть стала, яка не бувала, звїзда ясна над вертепом свїтло засїяла». Лине в церкві колядка, що її спївають сотнї здорових голосїв. Засїяла звїзда ясным, теплим сїйвом і в серцях Івана та Павла...

Ярослав Дякїв

"Наше Слово"

Ангели й апостоли.

Ікона XVI ст. с. Рївне, Пряшївщина

ЛЕМКІВЩИНА — І МАЙБУТНЄ

ДОПОВІДЬ ЗАЧИТАНА НА XVIII-ОМУ З'ЇЗДІ ООЛ

У наших лемківських журналах і книжкових виданнях можна завважити одно характеристичне явище: майже всі вони відносяться до минулого. Повісті про давні історичні події, спогади про колишній буйний розцвіт культурно-освітнього життя, про славні повстанські бої і про страждання народні, носталгічна туга за давньою Верховиною...

Ця майже виключна "орієнтація на минуле" в сучасній лемківській літературі й публіцистиці мимоволі підсуває нам сумнів: А чи дійсно Лемківщина, як окреме народне плем'я, з дуже виразною ідентичністю, з прецікавим архаїчним діалектом і фолкльором, з чудовими, оригінальними піснями, обичаями, костюмами — не бачить перед собою майбутнього?

Скажімо — як ми всі віримо — скорше чи пізніше створиться вільна українська держава. Її західній кордон, у братній згоді, чи й у збройній боротьбі з такою ж вільною державою польською, пересувається з теперішньої "Лінії Керзона" кудись на захід, щоб обняти, принаймні частково, традиційну українську етнічну територію на Лемковині. Але ж — чи діти й унуки колишніх лемківських виселенців, народжені й вирості в плодючому Причорномор'ї й на Поділлі, схочуть повернутися в прекрасні, але неврожайні Карпатські гори? Чи й ті лемки, які й нині, під Польщею, вперто тримаються рідної землі, або ті, які після зміни повернуться на Верховину, згодом не "розплинуться" без спротиву в рідному, всеукраїнському морі, не почнуть говорити літературною мовою й співати "Розпрягайте, хлопці, коні!" замість "Ой верше мій, верше!"" Адже кажуть, це явище зникання місцевого діалекту й фолкльору вже тепер помітне в селах Львівщини й Тернопільщини. Та ж модний тепер закон "великопростірних концепцій" вимагає не тільки великодержавного політичного з'єднання, але й спільної мови. А народні костюми — вони кольоритні й мальовничі, але до роботи сільсько-господарської, чи тим більше промислової, непідхожі, правда? Адже тепер усі європейські "фармери", "бауери" й "пейзани" одягаються в такі самі нецікаві, сірі, але практичні кашкети й сюртуки, то чому в Україні мало б бути інакше?

Ця, начебто, раціональна теорія, в яку дехто вірить, а дехто боїться її й тому намагається не думати про майбутнє, насправді зовсім не така логічна й правдива, як комусь могло б видаватися. Племінна різновидність, багатство регіональних діалектів, обичаїв, костюмів, різномірних форм

народного мистецтва, аж ніяк не зникають із побуту й культури всіх старих, висококультурних європейських народів. Навпаки!

Лиш дві неорганічно створені позаєвропейські держави-велетні — Сполучені Штати й Советський Союз — намагаються затерти всі традиційні, етнічні й племенні особливості, і замість регіональної мозаїки створити нецікавий і сірий "мелтінг пот" — чи, за висловом Мороза, зборище "гвинтиків", безтрадиційних і безобличих індивідів. І це мабуть вплив їх на нас — американських емігрантів і давніх сусідів і підданців московської імперії — викликає в нас сумніви в можливості збереження нашої племенної культури й традиції в майбутньому.

А погляньмо тільки на старі європейські, висококультурні нації. Ні одна з них не відрікається своїх племенних багатств і традицій. Правда, їх "бауери" до роботи одягаються в сірі робочі костюми — але ж у кожного в шафі зберігаються чудові регіональні одяги, що їх вони залюбки вбирають "про свято", чи тим більше на регіональні фестивалі. А діалекти їх? Та ж лондонський "кокні" ледве чи може зрозуміти північного "йоркшірмена", не фермера простого, а людину з середньою освітою. Чи ви слухаєте регіональних англійських говорів на програмах британського ББСі (їх в Америці показують на "публічних" телестанціях), та їх нам, привиклим до американської мови, майже неможливо зрозуміти? Правда, в цьому відношенні в Англії панує деякий мовний снобізм — люди "вищої кляси" вживають виключно й підкреслено літературної мови — "кінгс інгліш". Але зовсім інакше з цього погляду в німецькомовних країнах. Там кожний говорить без сорому й страху рідним діалектом — "wie ihm die Zunge gewachsen ist". Наприклад, у німецькій Швейцарії, хоч усі знають із школи німецьку літературну мову (а крім того ще й французьку, часто й англійську), то приватно, в сімейній бесіді, майже кожний кантон і місто вживає виключно свій власний, рідний, місцевий діалект. От, я недавно відвідував моїх старих приятелів, професора Отто Гзелля з дружиною у Сент Галлені. Вони — не якінебудь неуки, Отто Гзелль — професор-емерит університету в Базелі, нині — директор сентгалленської кантональної лікарні. Зо мною він і його дружина говорили гарною літературною німецькою мовою, але в розмові між собою зараз же переходили на "Zueri Duetsch" (вони радом із Цюріха). Так діється в Швейцарії, найстаршій живущій демократії світу, країні так міцно національно з'єднаній, що її не

наважилися зачіпати ані Вільгельм II, ані Гітлер.

А ми ж, український народ, не якінебудь вискочки з XVI чи XVIII віку, ми маємо за собою тисячелітню історію, кількатисячлітню культурну традицію, від хліборобів "Трипільської культури", від "скитів-орачів". А крім того ж ми — в основному хліборобський народ, а хлібороби, відомо — люди дуже консервативні. Правда, на протязі сімох століть нашої трагічної історії, чергових номадських нападів і чужинецьких окупацій, "Руїни" XIII і знов XVII віків, масових винищувань і насильних переселень — наш нарід на Центрально-східніх Землях затратив чимало з давнього регіонального фолкльору. Льокальні діялекти від Поділля по Харківщину майже не відрізняються, хіба лиш полтавським м'яким "ль" чи правобережним твердим "р".

Суцільні регіональні й племінні культури збереглися тільки на окраїнах, у теренах важко доступних для ворога — в Карпатських горах, у лісах Полісся й Чернігівщини. Лиш там затримався наш чудовий архаїчний фолкльор і місцеві діялекти. Але ж тим більше, власне, повинна Україна, повинні всі ми, дорожити тими нечисленними, але прекрасними, чудовими в своїй оригінальності, окремішними племінними культурами. А між ними всіма окреме місце займає культурна окремність Лемківщини, мабуть найвиразніша в своїй ідентичності, у мові, пісні, обичаях, архітектурі й народніх костюмах.

І тому обов'язком лемків, їх національним обов'язком супроти великої батьківщини-України, є ту безцінну, оригінальну племінну спадщину зберігати — на майбутнє. Може нам — емігрантам розсіянню по культурно безобликих американських містах — це здається неможливим, чи непотрібним. Але я вірю, що якраз лемки матимуть силу це почесне завдання сповнити. Бо їх загартувала в консервативній упертості їх багатоваківа боротьба з чужинецьким політично-культурним тиском. Їх підтримує майже фанатичне прив'язання до рідних гір і рідного побуту і навіть до історичної національної назви "русин". Яке інше українське плем'я, хоч силою розкинене по світі, так страшенно прагне вернутися на вбогі предківські нивки — і вертається, на перекір усім переслідуванням і перешкодам. Як читаємо в польському журналі "Солідарносць" — "а все таки лемки вертаються. Відкуповують від (польських) осадників свої власні господарства, там, де більшість їх давнього поля лежить облогом"...

І яке інше українське плем'я так уперто зберігає власний діялект, не лиш у приватному житті, але й у літературній творчості. Треба тільки читати ту безліч писаних лемківським діялектом, сповнених глибокої носталгії, чудових поезій, розкиданих по журналах у Польщі й на еміграції. А пісні — також діялектом писані, створені Миколою Горбалем на Поділлі, куди його ще дитиною вивезли виселенці-батьки. А повні глибокого почуття лемківські нариси Іванни Савицької, яка також виїхала з лемківського села ще дитиною...

ІВАН ЖЕЛЕМ

БЛУДНИЙ СЫН

Лем єдно мя болит,
Лем єдно
И душу мі трапит
Заєдно, —
За тобом, мій краю,
Розпука
И туга, што нигде
Не стухат.

Полечу на крылах
Полечу
Я в тоту манливу
Далечу,
Як стану на гірскім
Убочы,
То повім: «Маш, серце,
Што хочеш».

Пак піду зберати
Я всяди
Дітинства свого
Принады,
А рідна землиця
Мі рече:
«Де-с блудив, шалений
Чловець?»

За свою зневіру,
За зраду
До лона земного
Припаду
И слезы каыня
Пролію,
И в скрусі покутній
Зомлію.

Як скуплю юж свою
Провину,
Проречут зас горы:
«Наш сину!»
И тоты мя слова
Пророчы
До сонця піднесут
Од ночы.

Лемківщина не завмирає, а живе й розвивається навіть нині, у жорстоку добу, час світового розсіяння, переслідування й терору. Як же можна, тоді, сумніватися в тому, що вона триватиме й цвістиме в майбутньому вільному житті, під опікою сильної української держави?

КОНЦТАБІР У ЯВОРЖНІ

Продовження

У той час, коли до Яворженського табору було привезено перших полонених вояків УПА, вся Польща якраз святкувала треті роковини перемоги над гітлерівською Німеччиною. Під проводом і тиском нового, "людового" режиму відбувалася відбудова зруйнованого війною життя. Інженер і робітник у фабриці творили нові господарські цінності під батогом "соціалістичної дисципліни праці", хлібороб вирощував земні плоди, щоб зараз віддати їх Урядові в рамках "обов'язкових достав", що їх і далі називали з німецька "контингентами".

Працював польський нарід за півдармо, бо, мовляв, по воєнних знищеннях Польща була вбога, то перше треба відбудувати воєнні знищення, а це мало статися в першому "3-літньому економічному плані". А, що за працю в соціалістичній системі плачено дуже скупо, то це виправдувано потребою "будувати краще завтра для майбутніх поколінь". Польський нарід працював дуже тяжко за платню, з якої було майже неможливо вижити, а то й цілком безплатно в так званих "чинах сполечних". Відбудовувано міста й села, знищені в ході воєнних дій, а особливо столицю Варшаву, день і ніч працювали люди немов ті мурашки, що їм муравлище розрила дика звірюка, школярі й студенти йшли в школу, щоб вивчати догми марксизму-ленінізму. Під "непомільним" керівництвом польської комуністичної партії мобілізовано весь нарід до виконання директив уряду, щоб після першої трілітки розпочати другу й третю. Однак, не було це легке завдання для уряду, бо весь польський нарід не любив соціалістичного ладу, спертого на багнетах Москви. Так, як у часах німецької окупації, так і після приходу польського комуністичного режиму, збройний опір владі ставили різні польські підпільні організації, як ВІН ("Вольносьць і Неподлеглосьць"), АК ("Армія Крайова"), НСЗ ("Народове Сіли Збройне"), а в загальному весь нарід ненавидів варшавські маріонетки Москви.

Щоб якимсь способом приборкати збройний спротив, варшавський уряд видавав декрети про амністію для польського підпілля, та про т. зв. "Уявлення", якого суть полягала в тому, що мали бути даровані всі провини тим, які себе "уявлять" — виявлять властям про власну підпільну діяльність. Висліди цієї тактики не були все таки задовільними, то ж для "знищення підпілля і реакції" створено кафе-бітвську мережу безпеки і донощицтва, з найгіршого суспільного шумовиння, а щоб відвернути увагу польського народу і польського підпілля від суті

нового поневолення Польщі відгребано старого "ворога" Польщі — українців.

Польські ідеологи-шовіністи, прикриваючись "інтернаціональним" плащиком, плювали їдкою ненависти до українства. Усі засоби масової пропаганди використовувано для оплюгавлювання "бандерівщини", а тим самим і всього українства. Фальшовано правду про оборонні дії українського Закерзоння проти насильства, грабежів, вбивств, проти насильних акцій виселювання з рідної землі. Протиукраїнською пропагандою годовано польського обивателя, розбуджувано старі пристрасті, відроджувано відвічний польський шовінізм, а найнижчий звірячий інстинкт піднесено до рівня ідеалу.

Приміром, за дике мордування українського безборонного населення Завадки Морохівської і інших місцевостей польських старшин, підстаршин і жовнірів декоровано медалями заслуги. Цей посів зерна ненависти зродив чималу кількість осібняків, жадних української крові, жадних любитися фізичними й моральними тортурами над безборонними жертвами.

* * *

Майже всі мешканці бараку лежали тихо й спокійно, лиш дехто випрямив зболілі кости, або змінив поставу лежання. І, лиш час до часу було чути тихий шепіт між сусідніми ліжками.

Дижурні не могли сидіти так без руху. Вони прохджувались упоперек бараку з опущеними в долину головами, заложеними за спину руками. Стрілець "Муха" водив тупим зором по долівці, по якій ступав босими ногами, бо ще перед сном усі мусіли роздягнутись до білля і покласти вбрання під стіною в т. зв. "костку", по десять на купу, в можливо найдокладніший квадрат, а дальше рядом взуття.

Ступаючи тихим і вільним кроком там і назад по бараку, "Муха" завернув у бік його сусіднього ліжка, на якому нерухомо лежав "Філософ", із примкненими повіками очей.

"Муха" торкнув рукою рамя "Філософа". Той відкрив очі. Його обличчя, у вечірній півтемряві, виглядало як закам'яніле, а в очах, здавалося погас той вогонь життя, яким раніше палали його розумні очі. А десь у глибині зіниць віддзеркалювалась безодня духового стану, якого "Муха" не міг очеркнути. Прийшов до друга, щоб обміняти кілька словами, а тут не знав від чого розпочати. Здавалося йому, що немає про що балакати, бо думки в них обох ті ж самі. Але по хвилині взаємного

Переслухують полоненого повстанця — на обличчі видно сліди від знущань.

(Знімок із архіву польського "Міністерства Оброни Народowej")

мовчазного "читання облич", "Філософ" обізався: "Ну, і що ж...?"

Відкривши рота, "Муха" не вспів відповісти другові, бо по той бік дверей дались чути відгуки кроків. Вмить, він із "Воробцем" опинилися біля дверей, в яких з'явилась постать знаного капрала, якого в купальні вдарив був у лице сотник "Калинович".

Він — не по-військовому, з руками заложеними в кишенях ввійшов до нутра бараку, а за ним ще один капрал і один старший стрілець.

Обидва дижурні — упісти випрямилась на струнко і "Муха" позвітував; "Обивателю капралу! Бандзьор, такий то а такий, мельдує послушне — стан бараку дзевендзесьонт осем, плюс двух дижурних. Вшисци обецні".

Капрал вийнявши з кишені лиш праву руку, повільно відвів її боком позад себе, як панночка, що має замір комусь кланятись, а опісля швидким рухом поцілів ударом "Муху" в ліве лице. Вдарений захитався на ногах, але капрал негайно випростував його другим ударом в праве лице, питаючи при тому, чому "так голосно верещить", звітуючи? Звітувати — сказав він "Мусі" — треба тихенько, щоб не розбудити тих усіх, що так "смачно" сплять — і вказав рукою в сторону ліжок. Опісля, немов глибоко надумуючись, що далі робити, пішов у напрямі ліжок, а за ним його двох помічників.

І, знов зачались горезвісні фізичні тортури. Один із упістів легко рушив головою, другий лежав не на тому боці, що повинен, інший забагато, або замало прикритий коцом, а ще інший вдавав, що спить кам'яним сном. За такі ось "провини" знущались над безборонними і на половину отупілими від прой-

дених уже попередньо тортур в'язнями. Стягали упістів із ліжок, били кулаками, копали куди попало, плювали на них, глузували з їхніх стримлінь до самостійности України, обкидаючи їх при тому сочистими прокльонами.

Налюбувавшись жорстокостями супроти безборонних людей, три польські "лицарі" пішли в напрямі дверей. Дижурні станули мовчки, випрямившись на струнко.

"Чому не мельдуєш, бандито?" спитав "Воробця" старши стшелец. Навчений досвідом голосного звітування, "Воробець" позвітував півголосом, за що старши стшелец вдарив його сильно два рази в лице, примовляючи; "Що? Людова Польща так слабо нагодувала тебе на вечер'ю, що не можеш голосніше звітувати?"

* * *

Хоч сонце скрилось уже за обрій, відблиск його променів розпоршував ще вечірні тіні. Та згодом вони оповили землю, заливаючи простір зразу легкою і далі густішою темрявою. Заблисли світла нічних ліхтарень, що освітили весь простір табору в Яворжні. В цілому таборі, в усіх бараках запанувала тиша, яку лиш що дві години переривав стукіт кроків вартових, що йшли на зміну.

Крім ліхтарень ще, на кожній вартувій будці, званій "боцяном", був прикріплений далекоюсяглий рефлектор. Світлами цих рефлекторів вартуві водили безнастанно по таборі, а особливо по мурах і колючих дратах, що були забезпеченням перед утечею.

В бараку упістів вже третя зміна станула на дижур, а "Муха" лежав у ліжку на плечах, з руками

заложеними під головою — і сон не ймався. Повіки прижмурених очей дрижали нервовим тремтінням. Думки в голові гонили одна другу. Минуле мінялось із сучасним, сучасне — з уявним майбутнім. Під впливом думок, що спричинювали зріст нервової напруги, "Муха" відрухово підвів голову і важко здіхнув. "Філософ", як зрештою і багато інших, не спав ще і завважив рух "Мухи" тихо спитав: Що з тобою?"

"Нічого, я лиш думаю" — відповів "Муха". "Це незвичайно позитивне явище, якщо Ти ще здібний думати" — завважив "Філософ" і додав ще: "То поділися зо мною твоїми думками!"

"Мушу признатись" — сказав "Муха" — що у мене зараз дуже паршиві думки. Не можу зрозуміти цих польських людців, як довго будуть їх бавити садистичні знущання над нами? І хоча я самий є нічим, зером, як одиниця в людській суспільності, та коли порівняю мій інтелектуальний і моральний рівень із рівнем цих людців, то я прямо гордий, що ніколи не впав так низько. Пам'ятаю — зимою 1946 року, я з тереновою боївкою зайшов до села Радошиці, на Лемківщині, щоб zorganizувати потрібні нам військові уніформи. В горішньому кінці села квартирувала польська прикордонна сторожа ВОП (Войско Охрони Пограніча). У час, коли боївка вечеряла в хаті одного з селян, я і кулеметник "Жук", стояли на заставі. В тому часі "Жук" мусів відійти на хвилю. Стоячи на заставі, вчув я, як в іншій сільській хаті рипнули двері і звідтам вийшло двоє людей, які пристанули при дверях. З їхньої поведінки я пізнав, що то один із польських прикордонників прийшов собі на "рандку" до нашої сільської дівчини. В ті часи, за такой вчинок дівчину могла стрінати кара обстриження голови.

По хвилі шепотів і поцілунків, пара розпрощалася і польський жовнір рушив з подвір'я в моєму напрямі. Залігши за кулеметом я приготувався його задержати і передати командирові боївки. Заки він наблизився ближче мене, майнула думка, що його можуть розстріляти, далі я подумав, що може він ні в чому не винен, може краще, як я йому позволю відойти.

Коли польський вояк був уже на дорозі і хотів скрутити в правий бік, я його задержав. На заклик "стій" — він задержався. На питання "хто йде?" — відповів "свуй". "Що за "свуй"?" — запитав я. "жолнеж польскі" — відповів він, а я сказав йому: "Дорога вільна". Поляк відійшов яких двісті метрів, а потім рвонув вперед бігом, неначе з катюші вистрілений.

За цей мій гуманний поступок, я не був покараний, хоч ми тоді, під обстрілом польської кінноти мусіли вийти з села прямо на голе, покрите снігом, узбіччя гори, та кілька серій із кулемета "Підкови" нагнали польську кінноту назад"

"Але сьогодні здається мені" — говорив далі "Муха" — я не мав би милосердя. Я нині відчуваю ненависть до цих людей і в голові снуються думки про пімсту — страшно й безоглядну пімсту, про яку

навіть страшно подумати".

"Поляки потовкли трохи твою капусту" — втрутив "Філософ" — "то ж із логікою в тебе, "Муха", щось не тее. З одного боку гордишся своїми інтелектуальними і моральними вартостями, а з другого — снуєш мрії примітивна про пімсту, і то ще й страшно? Якщоб ти навіть колінебудь мав змогу — а такої напевно не буде — то це не в твою характері чогось такого допуститися. А якби навіть таке щось сталося то ти доказав би лиш, що ти є такий сам, як ті, що над нами знущаються".

"Глупота" — говорив дальше "Філософ" — може тріумфувати тільки часово, якщо навіть оце гидке явище можна назвати 'тріумфом'. Тривкі і корисні людству досягнення будується розумом і серцем. Так! — Серцем" — запально й півголосом почав викладати "Філософ" власні погляди — "серцем у розумінні поняття людяности. Розум без серця може таксамо добре діяти на шкоду загалу. Раз людина народиться шляхетною, вона ніколи і за ніяких умов свідомо не дозволить на запламлення власної шляхетности. І навпаки — людина з затаєними звірячими інстинктами ніколи не буде шляхетною. Така людина в нормальних умовах життя поводитьсь начебто пристойно, боячись наслідків писаного чи звичаєвого права, але в сприятливих обставинах, як приміром війна, чи, що гірше — революція, не знайдеться таких пут, які стримали б руку жорстокої людини".

"Але ж" — перервав "Муха" — "тепер уже мирний час. Якщо у світлі польського права ми провинились, уряд повинен покарати нас якоюсь карою, але не стосувати до нас безконечних фізичних і моральних тортур"...

"Забуваєш, пане-брате" — втрутив знову "Філософ" — "що згідно з природним і Божим законом, ми — українці — маємо таке саме право жити власним, вільним життям, як поляки, москалі, чи німці, і за те, що ми за наше право постояли, нам належалася б нагорода, а не кара. Але ж на практиці право є завжди по боці сильнішого, а ми — були слабші. При тому ж тепер відвічний польський шовінізм і бажання панувати над "русінем", піднесли температуру пристрастей до небувалого рівня. А, ще й цю протиукраїнську поставу поляків підсилює "старший брат" із Москви, під умілим, досвідченим і мудрим керівництвом большевицької партії".

Розмовці, хоч вели розмову півголосом, так були нею зайняті, що не спостерегли як чотирьох польських вояків-вартових ввійшли до бараку. Завважили те щойно тоді коли дижурний почав звітувати. Один із нічних "гостей" завваживши розмовляючого "Філософа" підійшов до його ліжка, питаючи: "а ти що, молишся?"

Таке питання підсувало питаному відповідь "так", щоб не зрадити співрозмовця. Та, за цю "молитву" "Філософові" довелось зазнати нових знущань, разом із іншими, що їх побито без жодної "причини".

*Село Стежниця біля Балагорода — хата, в якій народився і зростав видатний український скульптор Михайло Черешньовський**

*Цей унікальний знімок надіслав для журналу "Лемківщина" п. Михайло Шашкевич із Йонкерсу, Н. Й., який і сам також родом із села Стежниці. З того ж села вийшла також славна зв'язкова УПА Тетяна, про яку ми читаємо в друкованій у нашому журналі

повісті "Лемківщина в огні". Колись — під час дій УПА — відчинені двері на горище в хаті Михайла Черешньовського були своєрідним сигналом — що в селі ворогів нема.

По третій такій "приятельській візиті", що відбулась десь уже по півночі, упістам не перешкождали вже відпочивати до шостої години ранку, цебто до "побудки".

Ще блукали нічні тіні в закамарках табору, як "Муха" зірвався із сну, рубнувши головою об дошку горішнього ліжка. По цьому ударові його голови з твердою дошкою він зразу не зрозумів, де він знаходиться, аж опритомнівши зорієнтувався, де він. Положившись знову, заплющив очі, щоб нагадати поганий сон.

А снилось йому, ніби він у товаристві багатьох інших людей сидить на платформі довжелезного товарного поїзду, який женеться вперед із шаленою швидкістю. Повітря вихром било в обличчя, змітало людей із платформи, навіть сидячи важко було втриматись. Майже всі незвичайні пасажери незвичайного поїзду лежали покотом на платформах, а "Муха" стояв навколішках, вдивлявся у степовий монотонний простір, що стикався із сірим небозводом. Ні позаду, ні по боках, ні в напрямі їзди поїзду не було найменшого знаку життя, лиш степ, покритий зів'ялою, пожовклою травою. Поглянувши позад себе, "Муха" бачив масу живих людських тіл, що лежали на платформах вагонів, із скорченими пальцями рук, наче кігтями хотіли вгризтись у тверде дерево долівки вагону, щоб не дати змести поза борт. Але, немилосердний тиск вітру мучив пасажи-

рів, позбавляв їх фізичних сил і змітав із платформ мов куски тендітного паперу. Зметені людські тіла були розкидані, або попадали під колеса поїзду. Обрубані ноги і руки летіли в повітря і падали в пожовклу траву степу, як тріски рубаного дерева, а голови котились степом геть від рейок. Ні сліду крові, лиш посічені м'язи і кості. А, поїзд гнався вперед, де не було видно станції призначення. І, коли поїзд збільшив ще швидкість, сильніший опір повітря повалив "Муху" на долівку вагону, та почав його спихати на край. Ще кількадесяті сантиметрів, ... і його тіло опинилося б поза бортом... Цілим зусиллям фізичних і духових сил боронився перед неминучою смертю, а коли його тіло опинилось майже на самому краю платформи, наляканий страшним положенням бажаючи рятуватись, останками сил рвонув собою і в тому менті вдарився об горішне ліжко...

"Філософ" завважив рух "Мухи", але аж по довшій хвилі обізвався; "чи ти ще замало обірвав від поляків, то й сам оббиваєш власну маківку?" Вислухавши розповідь про сон, "Філософ" сухо й коротко сказав, що сон цей є лиш відбиткою реальної дійсності і не вимагає пояснень. Але "Муха" ще довго не міг позбутись поганого враження від того страшного сну.

Продовження буде

У тижневику польської вільної профспілки "Солідарність" за 14 серпня 1981 появилася цікава стаття із засудженням кривд, що їх зазнало лемківське плем'я під Людовою Польцею. Ось що пише автор статті п. з. "Лемки" Мацей Козловскі про неславну акцію насильного виселювання Лемківщин, під гаслом "Вісла" (подаємо в українському перекладі):

"Та акція, подібно як і цілий період боїв на східньому прикордонні проти Української Повстанської Армії, це одна з 'білих плям' у нашій найновішій історії. Цебто не бракує для цієї теми причинків, еляборатів, белетристичних оповідань і спогадів, але всі вони позначені нахабною односторонністю і багато в них недомовлень, що їх може завважити кожний читач.

Без сумніву, ця боротьба, як і кожна інша громадянська війна, визначалася особливою жорстокістю... Але, чи навіть найбільші жорстокості лісових відділів і запеклість боротьби можна вважати виправданням того, щоб до всієї непольської людности тих теренів застосувати збірну відповідальність? Чи примусове виселення можна виправдувати конченістю ліквідації і так уже розбитих куренів УПА? А вже те, що акція 'Вісла' поширилася й на ті терени Лемківщини, де ніколи не доходили відділи УПА, можна назвати тільки особливим беззаконням, а також, незалежно від інтенції, треба засудити кожне переслідування невинних людей тільки за їх етнічну приналежність чи мову.

...То правда, що сорокові роки були жорстоким часом для цілої Польщі. Але брутальність із якою було переведено акцію 'Вісла', була навіть у тому жорстокому часі чимсь винятковим. Лемківські села виселювано в липні-серпні, цебто вже після засівів. На завантаження всього майна давали звичайно лиш один день. Все майно можна було взяти лиш на два вози, а хто не мав воза, то міг узяти лиш те, що сам міг нести. Під час акції не було навіть найменшого спротиву, а все таки багато лемків помандрувало як 'бандити' до табору в Яворжні. Теодор Дзямба пішов із книжкою помолитися в ліс, і за те без суду й присуду пересидів у Яворжні три роки. В селах із мішаним населенням виселення залежало від визнання: хто був хрищений у костелі — залишався, хто в церкві — то мандрував під конвоем у незнане. Лиш із одного села — Олексівця — не вивезли нікого, бо місцевий латинський парох видав усім — полякам і лемкам — свідоцтво хрищення. При тому треба згадати, що й польський Костел має також чимало гріхів у відношенні до католиків східнього обряду й православних.

Переселенці не знали, куди вони їдуть і як довго триватиме подорож. Транспорт Степана Дзямби

мандрував цілий тиждень, без поживи для людей, без паші для худоби. На щастя, залізничий машиніст, чоловік людяний, спинив поїзд раз чи два в полі, де були стирти сіна, то селяни вибігали, щоб захопити хоч щонебудь для голодної худібки.

А коли лемки приїхали на 'місця призначення', то й це не значило, що їх страждання скінчилися. Акцію 'Вісла' було переведено в час, коли 'Земє Одзискане' були вже заселені. Нових поселенців не було де примістити. За урядовими даними, будинки приділені для них були в 70 відсотках знищені. Просто кажучи, вони були непридатні для мешкання. Бувало й так, що по кілька сімей приміщувано в одній розваленій хаті. Не було ні паші ані харчів для людей. Але ще гірше було щось інше. Згідно з директивами акції, села, що творили житті, міцно зв'язані спільноти, розбивали, розміщуючи поселенців так, щоб 'скупчення української людности не перевищувало 10 відсотків усієї оселі'. І так окремі сім'ї опинилися раптом у чужому оточенні. Коби лиш у чужому! Але ж більшість поселенців на 'Земях Одзисканих' були люди 'зза Буга' які чимало витерпіли від українських кривд. А тут з'являються ті новоприбулі, які говорять 'руською' мовою і православної віри, та ще офіційно визнані 'бандитами' й 'упістами'. Чи можна дивуватися, що їх прийняли тут гірше ніж вороже? Це тим більше тому, що, у протилежність до поляків, вони далі залишилися під бачним доглядом Уряду Безпеки, їм не вільно було покидати місця замешкання і на кожному кроці їм показували, що вони — щось гірше... А до того долучився ще інакший, ніж у горах, невиносний клімат, масово гинула з гір привезена червоної масти худоба, люди недужали й марніли на очах. Ми нераз лемимо за чаркою співати пісню про гуцула, який 'коли його доля закине на доли, загине з туги'... А тут же тисячі близьких свояків того гуцула не лиха доля, а вчинки конкретних людей загнали до чужого краю, серед ворожих людей...

Лемки... чекали на можливість повороту. Коли вибух 'Жовтень' — вони почали старання. Мали надії. В липні 1956 року постановою пленума партії проголошено, що... 'партія мусить поборювати всякі прояви дискримінації проти громадян непольської національності, направити кривди, які тільки можна направити'...

Постанова-постановою, а дійсність вийшла інша. Коли в горах з'являється делегація лемків, щоб подивитися, що діється з їх хатками й полями, то влада новосандецького повіту заявляє їм просто: 'Для українців тут нема місця!' Влада послідовна. Видано формальну заборону приписувати на терені повіту 'лемків і циганів'. Цієї заборони й до нині не відкликали...

ОЙ, КОГО Ж ВИ, МАМЦЮ, ЖДЕТЕ?

(колядка)

Оксані Яківній МЕШКО

Ой, ко-го ж ви, мам-цю жде-те свя-тий ве-чір вже не ї-сте свя-
ту ве-че-рю ой ко-го жде-те то не си-чень по-плаче
то си-ни і дуть бо да-ле-ка, бо да-ле-ка
ви-па-ла їм путь. їм тре-ба встат-ку-ти при-йти на (свя-ти-й ве-чір)
ха-тя і дуть рік, і дуть рік, і дуть рік і ці-лу р. з. а. і. с. т. е.
жде їх ма-ти

Ой, кого ж ви, мамцю, ждете — Святий Вечір вже
Й не їсте святу вечерю, ой, кого ждете?
То не січень стогне-плаче, то сини ідуть,
Бо далека, бо далека випала їм путь.

Їм треба встигнути прийти
На Святий Вечір в рідні хати.
Йдуть рік, йдуть два, йдуть три,
А цілу вічність жде їх мати.

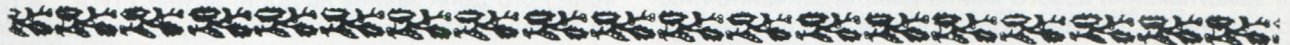
Ой, чого ж ви смутком, мамцю, застелили стіл?
Чи збідніла наша нива, чи наш гай збіднів,
Чи пшениченьку не жали — наш широкий лан,
Чи зозуля не кувала літ щасливих вам?

Ні, не забули, ні, не сплять!-
То хлопцям ліг тягар на плечі:
Йдуть рік, йдуть два, йдуть п'ять —
Вони спішать на Святий Вечір.

Як сльозою освятиться ваш втомлений зір —
Наберіть з Дніпра водиці, а барвінку з гір.
В них тривоги журавлині втрачене знайдуть,
Бо далека, бо далека випала їм путь.

Вони прийдуть, хоч важко їм —
Така їх доля — йти додому.
Йдуть рік, йдуть два, йдуть сім
Так, як ішли сто років тому.

1976 рік, Томська обл., заслання

А все таки лемки вертаються. Відкуповують від (польських) осадників свої власні господарства у Ряшівським поєвідстві, особливо в Горлицьким повіті, де більшість їх давнього поля лежить облогом. Ця акція зустрічається з виразним спротивом влади, поворотців дошкульно переслідують...

... Коротко кажучи — на наших очах, при виразній допомозі й на радість державної влади, загигає ще одна група співгромадян, нарід, який довгими століттями жив у межах Речі Посполитої. Адже, якщо ця 'асиміляція', чи просто кажучи денаціоцизація, потриває ще кількадесять літ, то по лемках не залишиться навіть сліду, так як загинув слід по давніх прусаках і ятв'ягах. І це діється в країні, в якій при кожній нагоді говориться про 'прадавні традиції польської толерантності...'.

* * *

Ми з приємністю цитуємо уривки цієї статті, яка свідчить, що нове, свободолюбне, покоління польської демократії має відвагу визнати власні гріхи — супроти нас. На жаль, це наше вдоволення применшує факт, що в тій самій статті повторюються й деякі застарілі й нині вже досить дивні погляди на лемків — як на якийсь невідомого походження, окремий гірський народець. Мовляв, "лемки — це 'русини', які ніколи не вважали себе частиною України". Очевидно, молоді польські опозиціонери мусять ще багато дечого навчитися про їхніх українських сусідів і співгромадян, але ми все таки мусимо признати їм їхню щиру ідейність і сміливість.

СПОМИН ПІДПІЛЬНИКА

Закінчення

Наближались свята Різдва Христового, в січні 1947 року. Тієї зими активність польських військових відділів у війні з підпіллям значно посилилася, взимку їм легше було стежити за нами й викривати наші позиції, бо кожний наш рух залишав сліди на глибокому снігу.

А все таки, в навечеря Різдва в нашому терені панував начебто спокій і кущовий Колодка вирішив, що свят-вечір ми відсвяткуємо в селі Туринське. Наші розвідники не завважили нічого підозрілого в селі, там панувала звичайна, передсвяткова тиша.

Коли почало смеркатися, ми тихцем увійшли в село. Місцеві люди прийняли нас дуже гостинно, витягали із сховків пляшки самогону, частували гостей УПА. Спільно з селянами ми споживали свят-вечірні страви, а опісля колядки колядували. Та — кажеться — все, що має початок мусить мати й кінець. Настав пізній вечір, була пора відходити в ліс. Я зголосив кущовому, що боївка готова до відходу. Одержавши дозвіл, я з боївкою помаршував в напрямі лісу, а кущовий "Колодка", господарник "Хмара" і командир "Дух" залишилися ще в селі.

Знайшовшись у нашому таборі, в настрої духової містики Різдва Христового, ми не клались зразу спати, але колядували ще до пізньої ночі. Хоч ворог шалів по всій Україні, хоч як часто гинули українські люди, нищені окупантами України, хоч ми самі були відорвані від рідних, може й на перекір усьому нашому лихові, тої ночі ми забавлялись весело в оточенні німих свідків — дерев, що в цю ніч стояли непорушно, випрямившись, вкриті грубою верствою снігу.

В день Різдва Христового, коли світанок почав проганяти темряву ночі, стійковий заалармував табір, що від сторони Туринська хтось підходить в напрямі нашого табору. Хоча ми знали, що в селі залишилися наші друзі, на всякий випадок ми швидко зайняли оборонні становища. В наш бік ішла лиш одна людина і незабаром ми розпізнали нашого командира "Духа". Коли він підійшов ближче до нас, з вигляду його обличчя ми вчитали, що сталось якесь лихо, бо "Дух" усе мав почуття гумору, а цим разом його обличчя було зажурене. Він приніс нам сумну вістку: по нашому відході в ліс, відділ польського війська знечев'я наскочив на село, там в одній хаті заскочили друзів "Колодку" і "Хмару", та вогнепальними кулями запалили хату. Кущовий "Колодка" відстрілювався, та й таки згорів у полум'ї, а "Хмара" попав живим у руки ворога.

По цій сумній події, наш святковий настрій раптом змінився. Замовкли колядки. День Різдва Христового пройшов, немов на наказ настала загальна мовчанка. Лиш деколи хтось обізвався про щонебудь, та все якось повертався до трагічної події минулої ночі. Наступну ніч ми ще перебули на тому самому місці, тобто в колибі, в лісі, над селом Душатин. На другий день, раннім ранком, командир наказав збірку обидвох груп, у короткому слові з'ясував події, які сталися останнім часом і дав наказ готовитися до негайного відходу з цього місця постою.

Не тривало довго, заки обі групи, в числі понад двадцять підпільників, під проводом командира "Духа" вирушили в глибину лісів Хрищатої, в напрямі до Душатинських озер. По важкому марші в глибокому снігу, "Дух" завів нас у простору і досить вигідно влаштовану землянку, що для нас було приємною несподіванкою. Тут ми перебули решту гострої зими і майже цілу весну 1947 року. І, це місце стало головним зв'язковим пунктом на цілу східну Лемківщину.

Оскільки зима 1945-го на 1946-ий рік була для нас досить спокійною, то наступної зими сильні польські військові відділи послали свої рейди в терені, переводили несподівані наскоки на села, та влаштовували засідки. В таку одну засідку попало двоє боеків із боївки нашого сусіднього куща, провідника "Сірка". Попали вони полякам у руки живими. Не видержавши фізичних тортур — заломились, а особливо один із них почав "сипати". В наслідок його всипи польське військо зліквідувало шпитальку, в якій я колись лікував мої рани. Довідавшись про арештування тих боеків і, знаючи, що вони були зв'язковими між кущем і шпиталькою, "Дух" вислав мене і друга "Вільху" до бункера шпитальки, щоб перестерегти обслугу перед можливою всипою. 24-ого січня 1947-ого року ми прибули на місце, де була шпиталька. На великий жаль, ми запізнались на одну добу. Шпиталька була зруйнована, а в її підземельних кімнатах, присипані грубою верствою землі й будівельного дерева, спочивали вже вічним сном тіла сімнадцяти повстанців-героїв, що вибрали смерть, за мість каторжного, невільничого життя.

Початки 1947-ого року позначилися втратами в колі моїх найближчих друзів, а також і підпільників із інших наших станиць. У зв'язку з цим, часто наступали персональні зміни на різних постах

підпілля. Хвилево провідником нашого куща призначено друга "Сорокатога", який незадовго мусів відойти на пост командира районної боївки СБ (Служби Безпеки), на місце командира "Лютого", який, разом із двома іншими боекниками, згинув в оточенні польського війська в лісах Бескидів, на південь від села Вислік Великий. Польське військо запровадив туди зрадник-дезертир із сотні "Хріна"— "Тіто" (Йосиф Ковалевич із села Долина, біля Загір'я — ІЛ).

З кінцем місяця квітня 1947-ого року польський комуністичний уряд сконцентрував великі військові сили для остаточного розгромлення українського підпілля. А тому, що населення Лемківщини спонтанно масово піддержувало українську оборонну боротьбу, польська влада вирішила позбавити УПА-ОУН запілля, яке було джерелом заготівлі, санітарної служби, та передусім розвідки.

Цей нелюдяний план введено в життя при допомозі фізичної сили — насильного виселення українців Лемківщини, як і всього Закерзоння, цим разом не до ССРСР, а на західні землі Польщі, т. зв. "Зем'є Одзискане". Чудова, прекрасна, зелена Лемківщина протягом кількох днів стала глухою пустиною, бо польські війська палили не лиш села, але також ліси, які становили добре сховище для українських повстанців. По масовому виселенні і спаленні, Лемківщина стояла пустою й мертвою, тишу ворухили лиш здичавілі собаки й коти.

Після насильного виселення українського населення та позбавлення УПА бази існування, польські військові відділи зайняли всі села Лемківщини, оточили лісні масиви, де влаштували постійні облави й засідки. Відділи УПА і адміністративні органи українського підпілля зазнали великих втрат, але не були розгромлені, згідно з польськими планами. Оскільки мені відомо, в таких умовах Головне Керівництво УПА-ОУН вирішило припинити боротьбу на Закерзонні. Деяким відділам і групам доручено перейти в Західну Україну, окуповану Москвою, іншим — пробитись рейдом крізь Чехословаччину до частин Австрії і Німеччини, що були під окупацією Західних Аліантів. Мені, з деякими іншими друзями, довелося залишитися на рідній землі, в лісах Хрищатої, для вдержування зв'язків між Сходом і Заходом.

Наближалась знову зима, яку мені і ще одинадцятьом друзям треба було пережити, не втрапивши зв'язку. Задля цього, осінню ми повизначували т. зв. "мертві зв'язкові пункти", які на часи зими мали бути "мертвими". На жаль, тепер я не тямлю вже й псевд усіх друзів, що зо мною залишились. Пригадую лиш, що командиром нашого зв'язкового пункту був друг "Хромовенко", та були ще з нами друзі — "Соловій", "Калина", "Байдак", "Гайдамака", "Тополя" (Микола Голяк — ІЛ) і Василь (прізвище Цьома, але не відомо напевно, чи воно правдиве — ІЛ). Останні два згинули опісля в нерівному бою з польським військом.

Пізною осінню ми почали приготуватись до зими. Наносили збіжжя, яке було ще раніше замагазиноване в криївках, призбирали овочів — яблук, груш і слив. Наготовили й нарізали дров, щоб зимою не робити слідів. Вода була близько, бо криївка була побудована майже в руслі потоку. Була це радше півземлянка, вбудована в землю в тому місці, де до головного потоку, що тягнувся зі сходу на захід, вливався другий потік від північної сторони. Із трьох сторін криївка була вбудована в землю, у передній стіні, що виходила в головний потік були входові двері і два вікна, вбудовані в землю так, щоб легко можна було їх маскувати. Нутро землянки складалося з двох кімнат, стіни з дерев'яних кругляків, ушільніні мохом. Одна кімната, розміром 10×5×2 метри, служила за кухню, тут у куті стояли сільські жорна до мелення збіжжя, а при протилежній стіні поверхові причі до спання. Друга кімната; 5×5×2 з ліжками до спання, чи радше двома причами і одним ліжком, та малим столиком і чотирьома кріслами була призначена для відпочинку.

В цьому самому потоці, на схід від землянки, у віддалі 30-ти метрів містилась криївка-бібліотека — приблизно триста томів книжок, а на захід від землянки була друга криївка з мукою і сухарями, якими ми не могли скористатися, їх зробила нездатними до вжитку підземна вологість.

Коли перші сніги покрили Лемківщину, ми були вже в криївці, починали наше нове життя на зразок диких звірят, що на зиму ховаються по норах. Одначе жоден із нас не усвідомляв собі вповні — як буде виглядати це наше життя — немов у гробі і то на протязі половини року? А, зима була важка й довга, сніги покрили землю товщиною майже двох метрів. Такого життя в криївці аж ніяк не можливо рівняти з нормальним людським життям. Зразу ми всі почувалися задовільно, але з бігом часу наші тіла ставали олив'яно тяжкими, ми почали відчувати деяку втрату фізичних сил. До Різдва Свят прожили ще непогано, але вже значно почали маліти наші харчові припаси. Хоча вже й трохи смердюче було наше м'ясо в маґазині, але й ці припаси, а також і припаси овочів чим раз маліли. Конечність змушувала нас до ведення раціональної господарки харчами, ми почали раціонувати харчі та жити на скромних порціях. З упливом часу нам залишилось лиш стухле збіжжя, та вода, а зимі, здавалося — не буде кінця.

З причини браку відповідних харчів, вітамінів, та мінеральних складників, та й свіжого воздуха, ми всі почали хворіти. Цинґа! Ясла почали наливатись кров'ю, зуби хитались, обличчя вихудли й побіліли. Також ноги попухли й боліли, деколи важко було вдержати рівновагу в стоячій поставі. Здавалось, що ми всі викінчимось у цій "могілі живих" і навіть не буде кому березового хреста поставити.

В тодішніх наших умовах поняття часу не існувало, а було радше монотонне тривання, немов у

ОГНИК МОЛОДОСТИ

Червений огнику, огнику...
 Ты цілком так скачеш, кудлатий,
 Як грива на моїм конику.
 Так ніжно мня ласкат поломін...
 Од тебе я беру ясноту
 Та тепло у ззяблы долоні.
 Зогрівав не єдну ты осін
 Як груди, так ноги босенькы,
 Бо холод їх щыпав, як осы.
 Так вдячний я тобі, огнику,
 За горяч, дыханя іскристе.
 Огнику, червений конику,
 Присмажу я сала кавальчык,
 Компери напечу у тобі
 Та зім оближу сой пальчык.
 А іду вечером додому —
 Прекрещу тя три раз по звычці
 И повім: нич не спаль нікому.

порожнечі. Немов, станувши на місці в часі, ми животіли, урізноманітнюючи наше животіння читанням книжок, розповідями про минувшину, переважно з дитинства, та балачками про їжу, переважно про невибагливі страви, які в тодішніх умовах були лиш грою мрійливої фантазії.

Немов сновиди ожидали ми настання весни, і вона прийшла, заставши нас виблідлих, фізично виснажених, голодних, позбавлених сил і здоров'я. Але, вийшовши з ями на ясний світ, вдихаючи свіже повітря, зраділо серце, затріпотіло іскоркою надії життя, і, хоча фізичних сил бракувало, сильне бажання і снага життя поволі перемагали. Під впливом теплих променів весняного сонця піднявся значно настрій. Щоб рятувати себе перед дальшим розвитком недуг, а особливо перед заавансованою цингою, ми збирали гілки ялини соснини, корінчики ожини, та інше зілля, робили вивар, яким переполікували уста. Молоді організми досить швидко почали регенерувати напів завмерлі чи хворі клітини, ми почали набирати сил.

Коли весна вже вповні вкрилася красою своєї шати, а ми почували себе міцнішими, ми вибрались у рейд на Словаччину, щоб здобути харчів, яких нам так бракувало. На Словаччині ми прожили кілька днів. Тамошнє населення сприймало нас прихильно і привітно, але нам було треба вертатись у свою батьківщину. По повероті ми нав'язали зв'язки, перервані на час зими. У виконванні наших завдань не було жодних перешкод. В терені було спокійно, ворог не влаштував облав ні засідок.

Пізною весною долучилась до нас боївка зв'язкових, що зимували в лісі біля села Явірник. Між ними були, м. ін.; "Дубовий" (Афтанас Головатий із с. Явірник — ІЛ), "Соловій" (з с. Полонна — ІЛ), та "Ясень" (Йосиф Шарий із с. Явірник — ІЛ). Спільно ми прожили до літа 1948-ого року, коли друзі "Соловій", "Калина", "Байдак" і я одержали наказ вирушити рейдом на Захід із завданням доставити підпільну пошту, якої змісту ми не знали в тому часі і не знаємо по сьогоднішній день. Попрощавши друзів, з неясними почуваннями, ми вирушили в далеку дорогу, що вела до країн вільного західнього світу.

Наш великий рейд тривав більше двох місяців. В часі цього незвичайного маршу ми мали чотири бойові сутички в Моравії і в Чехії, але всі чотири були для нас щасливими.

Кордон, що ділив західній культурний світ від східнього, пройшли ми в Німеччині (із східньої до західньої окупаційної зони), в околиці містечка Векшайд, до якого ми вже завидна свobodно добрались битим гостинцем. Тут, ми зголосились у станиці німецької поліції й просили, щоб нас відставлено до американської влади.

Ми ще зі зброєю в руках і нас веде лиш один німецький поліцист до міста Пассав, де він нас передає в руки американської розвідчої агенції СІ-АЙ-ЕЙ. Один із агентів умів говорити українською мовою, то ж він вів допити, після яких поінформував

нас, що це лиш формальність, яку з обов'язку було треба перевести, але їм усе відоме про УПА та її дії. Пізнім вечером той самий агент повідомив нас, що якщо бажаємо залишитися в західньому вільному світі, мусимо скласти зброю. Дуже важко було розстатись із зброєю, але іншого виходу не було.

По зданні зброї нас відвезли до одноївілли над Дунаєм, де працював один українець із дружиною. Там нам подали смачну вечерю, яку ми поїдали з вовчим апетитом.

Опинившись у зовсім нових умовах життя, по зимовій нужді в Карпатах, та по довгому, фізично виснажуючому рейді, ми почували себе мов у раю. В цю нову дійсність важко було повірити, все здавалося сном, або гарним оповіданням. По переживаннях підпільного, повного небезпек життя, видавалося неймовірним, що десь у світі існує нормальне, веселе життя, де люди втішаються повною свободою. Життя, про яке ще вчора ми боялися навіть мріяти. Бо там на рідній українській землі, видавалося, сам диявол пхає світ у пропасть нужди, пониження і всякого рода терпінь.

Наступного дня вранці автомашиною прибув до нас агент СІ-АЙ-ЕЙ, той самий, що говорив по українському, і повідомив нас, що ми поїдемо в далеку дорогу, до Баварії, де живуть українці в таборах "Ді-Пі".

Він привіз нас до одного такого табору, в місті Ляндсгут, де вже нас очікували друзі, що рік раніше прийшли Великим Рейдом. Між ними був друг Осип Левицький, якому, по виміні клички, ми віддали нашу пошту.

Наші друзі зразу заопікувались нами та придбали відповідні документи. Ми почали нове, вільне й щасливе життя.

ІЗ СТАРОГО АРХІВУ...

Недавно в одному американському українському щоденнику, в редакційній статті, ми читали, що основниками Українського Конгресового Комітету Америки були лиш братські союзи й СУА. При всій пошані до наших економічних і громадських піонерів у ЗСА — братських союзів — і до Союзу Українок, ми все таки не можемо погодитися із шановним автором статті, бо ж

між основниками УККА були й інші організації, між ними й наша Організація Оборони Лемківщини.

Подаємо з наших архівних матеріалів фотокопію заяви ООЛ напередодні тієї історичної події — Конгресу Американських Українців, що відбувся у Вашингтоні, в травні 1940 року, і на якому було створено, з нашою участю, Український Конгресовий Комітет Америки.

Американські Українці, зібрані на Конгресі ось так розуміють причини воєнної заверухи в Європі та труднощі її тривкого замирення. Тому що сьогодні тільки в Сполучених Державах існує можливість говорити свobodно про право самоозначення українського народу, вони рішили звернутися до американського представництва і уряду з проханням, щоб Сполучені Держави у своїй діяльності в користь мира і при майбутніх переговорах мали на увазі і підтримували слушні домагання українського народу щодо створення української незалежної і народоправної держави на тих землях, де український нарід творить більшість. Цим буде направлена велика історична несправедливість і будуть покладені основи певного й постійного мира.

ЗАЯВА

Підписані, представники *Організація Оборони Лемківщини, Західної України*

від імені своєї організації заявляють оцим, що вона приймає вповні політичні думки, висловлені в цій конгресовій відозві чотирох запомогових організацій і згідні на їхній основі приєднатись до Конгресу Американських Українців, що має відбутись 24-го травня 1940 у Вашингтоні, та взяти участь у Конгресовій Раді.

Дата: 27. III 40

Підписи:

Дмитро Степаненко
Миколай Кім Касієр
Григорій Семанюк Сек. Рекордів

1940 рік — Заява Організації Оборони Лемківщини, як учасника Конгресу Американських Українців

ХРОНІКА ЛЕМКІВЩИНИ Й ПОСЯННЯ

ВИРІЗКИ Й ОБРАЗКИ — ЗА УКРАЇНСЬКИМ ЖУРНАЛОМ У ВАРШАВІ — "НАШЕ СЛОВО"

I. НА РІДНІЙ ЗЕМЛІ

НА КОНЦЕРТІ В В СЯНОКУ

Як задумали сячичани,* так і зробили. На неділю, 7 червня ц. р., запросили вони до Сянока всі художні колективи, що діють у південно-східній частині країни. Приїхали: тріо бандуристок з Перемишля (керівник Оля Левчишин), ансамбль пісні й танцю «Ослав'яни» з Мокрого (керівник Євген Могила), танцювальна група з Перемишля під керівництвом Є Колача та хорівий колектив «Лемковина» (керівник Я. Трохановський). О 15 годині зал сяніцького Будинку культури вщерть заповнився.

Відтак розпочався концерт. На сцені з'явилася «Лемковина» з першою частиною своєї програми. Від імені колективу присутніх привітав Петро Трохановський. Він ствердив, між іншим, що відроджена «Лемковина» — це тепер молодий колектив. З попередньої «Лемковини» в її складі залишилось тільки чотири члени. Решта — дівчата й хлопці — це молода зміна. (От і добре, що молоді). Праця «Лемковини» дуже важка й складна — члени колективу походять з 10 місцевостей, віддалених від

**Зберігаємо мову й правопис оригіналу — Редакція "Лемківщини"*

себе на кількадесят, а то й кількасот кілометрів: Ганчови, Білянки, Ждині, Сквіртного, Вапенного, Бортного, Горлиць, Зиндранови, Сянока, а четверо братів Горошаків приїжджає аж з Лігниччини. «Лемковина» проспівала кілька народних пісень.

Після неї виступили перемиські бандуристи. Їх гра на бандурі та спів подобались публіці. Доказом цього — довготривалі оплески, якими публіка їх обдарувала. Потім «Гопак» представили танцюристи з Перемишля. Після них сценою заволоділи «Ослав'яни» з Мокрого, яких публіка вітала гаряче. Такі вони вже є ці «Ослав'яни», що кожному припадуть до серця. А як же можна не любити їх щиро усміхнені обличчя, їх гарні пісні, їх темпераментні танці? Вже 9 років «Ослав'яни» тішать нас своїми виступами. І коли керівник колективу Є Могила оголосив, що «Ослав'яни» закінчили свою програму, то якимось сумно стало людям. М. Райтар, дякуючи їм за гарну програму, попросив при гучних оплесках публіки, щоб на прощання вони заспівали ще якусь пісню. І вони заспівали! Слів не пам'ятаю, але була це пісня про «Ослав'ян», про Мокре, до якого вони всіх запрошують, бо дівчата там гарні, а й хлопці не гірші. Від себе додаю, що варто завітати до Мокрого, бо люди там щирі, сердечні, веселі і

МАРІЯ ОСТРОМИРА

ЛЕМКІВЩИНА В ОГНІ

Продовження

В місяці березні було декілька гарних соняшних днів, що наче б заповідали скорий прихід весни. Та зима однаково не вступалася. Ось несподівано почалась сніговиця та замела і поля й дороги.

Тетяна верталася зі свого обходу по районі. Відвідала тільки два села, де були приміщені хворі повстанці. Не так то легко мандрувати зимою. Найкраще було б іти від села до села й не вертатися, тільки маршувати далі. Якби не те, що на її квартирці приміщено командира Бора, то вона так і зробила б. Але тепер мусить вертатися — він жеде її. А до того ще й важко хворий. Тамті всі вже виздоровці, хоч і не виходять ще з хати.

Ох, яка ж важка ця дорога! Щоб пройти ще тих кілька останніх кілометрів — найважчих для неї! Сніг сипле безупину, а вітер творить щораз то нові надми на дорозі, якою вона йде. Так важко витягати чобітки з снігу — ноги задубіли зовсім. До того якась дивна

сонність знаходить на неї. Щоб тільки не власти й не заснути навіки в снігу. Чому ж це так знесилена вона? Чи ж би від невиспаних ночей? Вона ж стільки ночей не спала — часом тільки задрімала. Сама собі дивувалась, звідкіля це сила в неї береться. Щоб скоріше до весни, тоді й дорога не була б така важка.

І враз сумно їй стало. Бо чим швидше мине час, тим скоріше Василько вернеться до своєї сотні, а вона, Тетяна, сама-одна зостанеться.

Ішла далі по засипаній дорозі — насилу проби-валася крізь снігові надми. Насипалось снігу до чобіток — було мокро й холодно. Маленький пакетик з ліками заховала на грудях, щоб не згубити. Дістала деякі ліки й кілька потрібних їй ампулок. Небагато тих ліків, але й це добре. Бо ж було так, що й одна-єдина ампулка врятувала Василькові життя.

Насилу витягала ноги зо снігу, та вони за кожним кроком грузли наново. А сніг сипав і сипав. Із

Ансамбль "Ослав'яни"
перед виїздом з Кошаліна.

гостинні. Бігме, не брешу. На увагу заслуговує й дитяча група з Мокрого, передусім сестри Михалик, які вирізняються в колективі гарними голосами.

Зійшли зі сцени мокряни. За нами вже й гуцульський танець, виконавцями якого були перемиські танцюристи. Вони вже вдруге на сцені, і вдруге сходять зморені, але всміхнені. Гарні дівчатка й

хлопці. Якщо й надалі працюватимуть систематично, то результати будуть позитивними.

Під кінець концерту знову на сцені «Лемковина». Виконані нею пісні публіці дуже подобаються. Вона нагороджує їх бурхливими оплесками. Сучасна жартівлива лемківська пісня «Повічте мі, куме Гнате», проспівана Федором Гочом, дуже розсмішила всіх.

важким зусиллям добилась пізно ввечері до бабусиної хати. Вся була присипана снігом. Бабуся заметушилась. Зняла з Тетяни велику хустку, витріпала в снігах зо снігу, а тоді вже допомгла зняти замерзлі чобітки.

— Ой, дівочко, та ж запарі зайдуть у теплій хаті, — журилась бабуся. — І руки й ноги до холодної води треба вложити. Та й натирати треба — дивися, як побіліли. Щоб хоч не відморозила. А не болять тебе, дівочко? — питала бабуся, пильно натираючи холодною водою руки.

— Я ж зовсім нічого не відчуваю, бабуся, так, наче б дерев'яні були.

— Гей-гей! Усім помагаєш, а тобі ніхто не поможе.

— Як же ніхто? Та ось ви, бабуся, помагаєте.

— Та що я, дівочко, могу допомгти? Проти запарів, то так, але, якби — не дай, Боже, щось гірше прийшло, то що ж могла б я вдіяти. Але дивися — руки вже рожевіти починають — вже віджили. Яюсь відхухала я тебе, дівочко.

Тетяна вбрала сухі панчохи, взула домашні капці й наблизилась до хворого.

— Як же почуваетесь, друже командире? — пробувала усміхнутись. Та посмішка вийшла якась кволла. Хворий бачив, що вона насилу тримається на ногах і затривожився.

— Не треба, Ганнусю, ходити такими далекими дорогами та глибокими снігами...

— І знову не до речі починаєш говорити, командире мій коханий! Чи ж, як вернешся до своєї сотні, то не ходитимеш глибокими снігами по горах і зворах у Beskidі зеленому? — питала зо смутком у голосі.

Її питання нагадало їм обоім про те неминуче — прийдешнє, про їхню розлуку. І замовкли обоє. Вона, як звичайно, попробувала живчик, а потім гладила його руку і мовчки дивилась на нього.

— Іди спати, Ганнусю! — відозвався він перший. — Ти ж надто втомлена сьогодні, щоб сидіти довго. Завтра знову тебе жде праця.

— Так, Васильку! — тихо відповіла. — Але завтра я вже не піду в таку далеку дорогу, як сьогодні. Піду тільки до поблизького села. Ще яку годину посиджу біля тебе. А може ти втомлений і спати хочеш? Це ніщо, ти спи, а я сидітиму.

— О, ні — сьогодні не скоро засну. І говорити теж не могу... На тебе тільки дивитись бажаю.

— Чому ж це такий якийсь елеґійний тон у мого коханого хлопчиська? Завжди веселий, жартівливий, а сьогодні, то зовсім розкис.

— Я ж не завжди веселий і жартівливий, Ганнусю. Бувають дні, що й на мене находить ліричний настрій.

— Яка ж причина цьому, Васильку? Можна знати?

— Питаєш, яка причина? Чи лиш одна чи більше тих причин? Чимало дечого передумав я сьогодні.

І В МОКРОМУ — КОНЦЕРТ

Крім мокрян, на концерт прибули люди з майже всіх навколишніх сіл і містечок, зокрема з Команчі, Репеді, Куляшного, Сянока. Шкода, що зал Будинку пожежника в Мокрому невеликий, і тому організатори ювілейного концерту не були спроможні забезпечити усім глядачам сидячих місць. Але думаю, що й ті, які стояли, втоми не відчували, бо концерт був цікавий, проходив жваво, не дозволяв задумуватись над тіснотою, над невивідними умовами.

«Ослав'яни» та шкільна вокальна група представились публіці з якнайкращої сторони. Виконана ними програма глядачам дуже подобалася.

А ЯК ЖЕ В ЗАХІДНІЙ ЛЕМКІВЩИНІ?

На жаль, про життя Західньої Лемківщини ми довідуємося здебільша лиш із писань чужинців, а вони схильні бачити в тій одвічній частині української землі лиш залишки минулого, лиш... музей.

Ось, у "Пшеводніку по ізбах регіональних" автор Маріян Прокопек пише:

Нас цікавить зокрема Новосанецький регіон. Отже, загляємо насамперед до Білянки, де кімнату-музей, засновану в 1964 р., веде етнограф Павло Стефанівський. Зберігається тут біля 300 експонатів. До цікавих збірок належить народний лемків-

ський одяг, як чуга, гуня, лейбики, горсети, сорочки, а також зразки народного одягу з т. зв. Шляхтівської Русі. Крім цього, знаходяться тут твори народного мистецтва — ікони, народна різьба, церковне малярство, предмети домашнього вжитку та ін. цікаві експонати.

У селі Поляни, розташованому при дорозі з Грибова до Криниці, на увагу заслуговує ціле обійстя, шпихлір (сипанець) і малий дерев'яний вітряк. Згромаджено там домашнє устаткування, знаряддя праці (на увагу заслуговують зокрема ткацькі верстати), ікони, залізні хрести, свічники, вишивані рушники та ін., всього біля тисяча експонатів.

Таке "музейне" ставлення обурює навіть деяких чесніших польських авторів. На цю тему недавно вмістив у новосанецькому тижневику "Дунаєц" цікаву статтю польський журналіст Антоні Кроц:

«Про побратимів лемків, — пише автор (подаю в дослівному перекладі), — також глухо. Існують вони, чи їх нема? Ясне, ще існують. Болюче здештовані, але існують, ще не пора відправляти над ними панахиду. Запитаймося, нарешті, ким є нинішні лемки? Вони — плем'я з багатою колись, а сьогодні жевріючою культурою, чи, може, напівпідпільно живучі громадяни, люди другої категорії? Мають

Наша доба страшна й жорстока. І саме нам довелось жити в цій добі — і саме нам довелось продовжувати розпочату раніше боротьбу за визволення. Несемо непосильний тягар, поконуємо важкі перешкоди — та, чи дійдемо до бажаної мети?..

— Навіщо ж питати, Васильку, чи дійдемо? Головне, що прямуємо до тої мети. Якщо і впадемо в поході, то інші може дійдуть... Чи ж неоднаково, хто дійде?..

— Це так, Ганнусю. Я вояк, то до мене можна прикласти це гасло. Але ти — дівчина. Добра, розумна, прекрасна дівчина.. Чи й ти маєш впасти на цьому страшному шляху? Впасти серед гуку розривних бомб, пошматованих людських тіл і страшної руїни... Мені в очах темніє, як подумаю про це, єдина моя...

— То й не треба думати, Васильку. Хоч я і дівчина, то я теж вояк і мужньо піду тим же шляхом. А як і впаду на ньому, то не принесу сорому ні Батьківщині нашій, ні хоробрим друзям моїм. Не бійсь за мене, Васильку, я зумію вмерти за нашу ідею, як і вмію працювати для неї.

— Ти не зрозуміла мене, Ганнусю! Знаю, що зумієш гідно і з честю вмерти й не сумніваюсь навіть у цьому. Тільки ніяк не можу зрозуміти, чому саме ти мала б умирати, ніяк не можу собі навіть уявити цього... Пробач, але мені страшно стає тільки від самої думки про це...

— Тому й ще раз кажу — не треба думати, Васильку. Дякуймо доброму Богові, що дозволив нам стрінутись ось тут, в цій убогій хатині. Припадок це, чи доля — не знаю. Та одне знаю, що продовж кількох років мого юного життя, мріяла я про цю зустріч. Та не то що мріяла, але й свято вірила, що вона мусить прийти. І як уперше побачила тебе хворого й непритомного, то наче якийсь голос говорив мені: «Це ж він, отой єдиний твій, про кого мріяла ти соняшними ранками й місячними вечорами». І ця наша зустріч хай буде нам ясним сявом, що освічуватиме той важкий бойовий шлях, що простелився перед нами. І тільки...

— І тільки що, Ганнусю?

— І тільки одна-єдина мрія жевріє ще в мене, яка ледве чи здійсниться. Ідучи сьогодні отими засніженими полями та засипаними снігом дорогами, тільки й мріяла я про те, щоб могла працювати недалеко від місця рейдування твоєї сотні. Щоб могли ми бодай деколи стрінутись.

— Твоя, Ганнусю, мрія є одночасно й моєю... — сказав, важко зідхнувши.

Підніс її руку до своїх, тремтячих від зворушення, уст і з пошаною поцілував.

Продовження буде

Український молодіжний камерний хор у Варшаві

вони право на плекання рідної культури, чи не мають? Хто оглядав, наприклад, лемківський ансамбль по телебаченні? (Я оглядав. В чехословацькому телебаченні). Хто слухав лемків на гуральських фестивалях в Закопаному, Татшанській Буковині чи Живцю? Чи справді на схід від долини Попраду не діється нічого цікавого? Запевняю, що діється, і то дуже багато! Як довго будемо мати супроти лемків роздвоєння нашого «я»; з одної сторони захоплюємося церквами, іконами, пропагуємо Никифора, експонуємо лемківські пам'ятки в музеях, з другої, натомість — ігноруємо існування спадкоємців цієї культури, їхні незаперечні права! Як же так? Хтось виразно має тиху надію, що невдовзі останні старики повмирають, натомість молоде покоління увіллється в польську стихію. Думаю, що той хтось сильно помиляється."

II. НА ЗАСЛАННІ

У ВЕНГОЖЕВІ ПЛИВЕ ЧЕРЕМОШ...

Не тільки на Сувальщині, але й на території інших воєвідств почула я, що через Венгожево «пливе, в'ється Черемош».

Венгожево стало популярне завдяки «Черемошеві» — уєскатівському танцювально-вокально-інструментальному колективі.

До успіху «Черемоша» спричинилися його члени та окремі місцеві уєскатівські активісти, які безпосередньо не виступають на сцені, а полагджують всякі організаційні справи, колективу. Бо ж і такі люди для існування «Черемоша» також потрібні. Успіх творять люди, яким дорога рідна пісня, мова,

танець. Люди, які працюють у різних установах, або ще вчаться, а вільний від професійних занять час присвячують культурній діяльності і на проби до Венгожева приїжджають зі Срокова, Позезджа, Будрів, Будзева, Малих Пілаків, Гіжицька та інших місцевостей. Члени «Черемоша» — це люди різного віку, серед яких переважає молодь, це в основному танцюристи.

КОНЦЕРТИ В ЛІГНІЦІ

Врешті надходить день, на який заплановано концерт в Лігницькому театрі. Взяв у ньому участь ансамбль пісні і танцю Лігницького ліцею.

В першій частині концерту виступала інструментальна група «Мрія», вокально-інструментальна група «Струмочок» та хор «Полонина» під управлінням Михайла Дуди. Ці згадані колективи дуже гарно виконали ряд українських народних пісень. Найкращою була пісня на слова Тараса Шевченка «Садок вишневий коло хати», яку співав хор «Полонина».

Іншим разом я був присутній на концерті, присвяченому 25-літтю існування УСКТ. Цей концерт відбувся в Будинку культури в Любіні. Дуже приємно зустрівся з рідним мистецтвом, а то й згадати рідну землю, рідний народ. Поет Василь Симоненко у своєму вірші написав: «Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину».

Повертаючись до концерту, хочу сказати, що він відбувся згідно з планом, прибуло багато глядачів. Після вступного слова, яке виголосив Василь Сподарик (рідною і польською мовами) на сцені появився лігницький ансамбль пісні і танцю. На жаль, музичний гурток «Водограй» не взяв участі у концерті.

З МАНДРІВКИ ПО ЗАХІДНІЙ ЛЕМКІВЩИНІ

Продовження

ЗУБРИК

Чар долини Попраду справді неповторний, навіть коли вже знаєш цю дорогу докладно. Добре втримане асфальтове шосе в'ється зигзагами вздовж ріки і кожний його поворот відкриває очам нові деталі краєвиду. Ніби того самого, але в залежності від пори року, чи сонце освітлює зі сходу, чи з заходу, чи небо безхмарне, чи затягнулося хмарами — іншого. Придорожня таблиця сповіщає нам, що наближаємося до Зубрика.

В давні часи Зубрик відіграв важливу роллю на торговельному шляху з Польщі в Угорщину і навпаки. Саме тут, в Зубрику, знаходилося відділення митної комори з Мушини, де купці зобов'язані були сплачувати "водяне мито", якщо переправляли свій товар річковим транспортом на протилежний берег ріки. Справа в тому, що, коли в XVI–XVII ст. посилювся в Карпатах розбійницький рух, шлях з Кракова до Санча і на Тилицький перевал, де купецькі валки довгий час мусили їхати через густий, дрімучий ліс, ставав щораз більш небезпечний. Також і на зимовому шляху з Санча на Північну, і звідси саньми вгору по замерзлій ріці на Лелюхів, траплялися щораз частіше звичайні розбої і грабіжі. Тому купці почали орієнтуватися на Любов'янські гори, де ліси були вже більш прорубані, гори густіше заселені і тому безпечніші. Для цього, одначе, треба було переправитися на протилежний берег Попраду; догідне місце для переправи знайдено власне тут, над гирлом потоку Зуброго до Попраду, де русло ріки

помітно звужується. Існування митної комори зумовило ріст поселення, мешканці якого зайнялися перевозом.

Зубрик — село невеличке. У вузькому ярі над потоком, що випливає з-під Зуброго Верху (861 м.), не вистачило місця, щоб могло воно розростися в більше селище. Шукаємо церкви, повинна вона бути ще відкритою, бо ж щойно недільний полудень. Бачимо її вже здалека. Стоїть на високому пагорбі і підхід до неї по стрімких сходах. Вона мурована, трибанна, поставлена в кінці XIX ст.

Молодий священик якраз зачинив двері церкви і почав сходити вниз до села, але побачивши в нас зацікавлених туристів, повертає назад і впускає нас всередину. Пояснює нам, що знайдений тут вистрій датується XVIII ст. і дозволяє припускати, що був сюди перенесений з якоїсь старішої церкви, мабуть, дерев'яної, яка згоріла. Він же зовсім нова людина в Зубрику і особисто зацікавлений в збереженні пам'яток народного мистецтва. Що ж, коли застав тут церкву в жалюгідному стані. Довгий час святиня ця не мала постійного господаря і аматори легкого заробітку встигли розікрасти більшість ікон. Нові поселенці, яким східний обряд був чужий, а крім того дерев'яний об'єкт не міг бути, на їх думку, пам'яткою під державною охороною, розібрали частково іконостас, бо він не відповідав настроєві, до якого вони звикли в костьолі. Частина цього іконостаса десь пропала, а частина лежить і досі на хорах, складена, як купа нікому не потрібних дощок. На думку священика, збережені фрагменти є дуже цікаві з мистецького огляду, але що ж, коли дуже знищені...

Зубрик — вид на гору Яворину

ЖЕГЕСТІВ

За Зубриком долина Попраду знов дещо поширюється. По словацькому боці видно зелений луг, на якому пасуться гуси — це села-близнюки Великий і Малий Сулин. Зате по польському боці ріки стрімке узбіччя Верху (547 м) обривається над самою водою. Для залізниці не вистачає тут уже місця: вона ховається в тунель, а автомашини починають глухо гудіти, підіймаючись по шосе під гору. Тунель цей був двічі висаджений у повітря під час останньої війни і лише після 1945 р. привернений для руху. Наша автомашина зупиняється на станції Жегестів — Село. Звідси добра дорога вздовж потоку Палениця повертає між горами вбік і веде нас простісінько до центру. Поміж деревами помітні здалека великі бані місцевої церкви.

Як на потреби села, церква дивує своїми розмірами. Поставлена посеред просторої площі, з природного каменя, в класичному стилі, гармонійно вписується в краєвид. Три великі бані, криті бляхою, колись своїм блиском додавали їй ще краси; сьогодні — вимагають ремонту. Церква ця побудована була вже за наших часів у 1926 р., коли Жегестів уgruntував свою славу як один з улюблених західньо-бескидських курортів і притягав щороку значну кількість відпочиваючих.

«Пам'ятками архітектури» прийнято називати назагал будівлі, родовід яких сягає минулих сторіч. У випадку Лемківщини справу треба ставити дещо інакше: 1945–47 роки стали тим порогом на зламі двох епох, коли автохтонне населення лемків примушене було покинути батьківські газдівства і шукати нової долі деінде. Тому-то й на жегестівську церкву, хоч вона не так відлеглої дати, дивитися мусимо як на

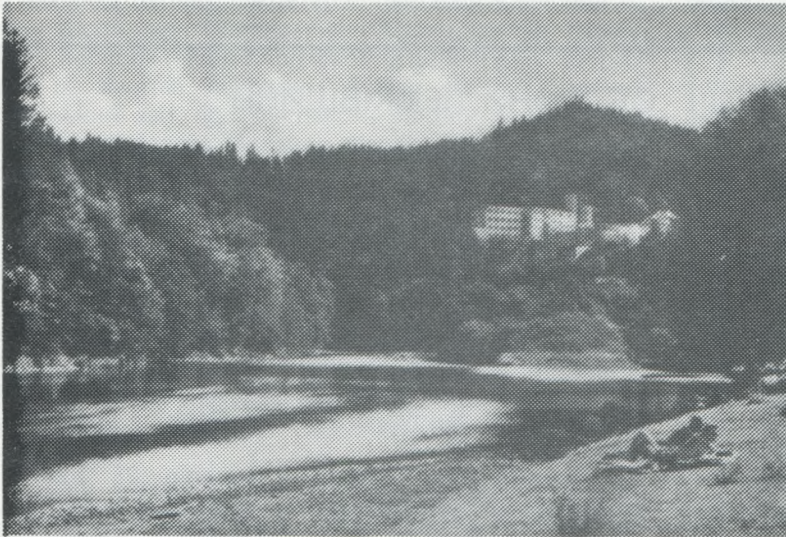
цінну пам'ятку, свідка культури українського племені лемків, що своїм архітектурно-мистецьким талантом і смаком творило оригінальні, сьогодні вже безцінні вартості. Пам'яткою залишається жегестівська церква ще й тому, що про її українське походження засвідчує вже тільки її зовнішня форма — українські бані — бо з середини усунуено в міжчасі все, що могло б свідчити про зв'язок зі східнім обрядом, адаптуючи її цілковито для потреб латинської літургії і польських релігійних традицій.

З прицерковного майдану виходимо бічною хвірткою в огорожі до мінерального джерела, яке колись було гарно оббудоване, тепер же дашок над ним і цямрина зовсім обвалюються.

З черги розглядаємося за руїнами старої церкви, про які ми вже нераз чули. Знаходимо їх в горішній частині села, на горбку, приховані між господарськими будинками. З головної дороги вони непомітні, так що, не маючи доброї інформації, можна проходити мимо туди-сюди і не віднайти їх. Горбок заріс геть кущами і бур'янами, а від церкви залишився лише фрагмент ротонди з природного каменя. На верху обваленої стіни вирости берізки, посіяні вітром. Господар, із суміжної з руїнами хати, впевнений, що церкву знищили воєнні дії першої світової війни. Нас це не переконує, бо під стіною знаходимо дві могили: на одній з них напис «Анна Прислопська, вдова по священнику, померла 1926 р.». На другій — хрест обвалився і поріс мохом, так що напис на ньому, на жаль, не можна прочитати; припускаємо, що тут поховано пароха о. Прислопського, який помер раніше за свою дружину, на що б вказував стан його могили. Дата смерті вдови впевнює нас у тому, що ще в 1926 р. церква ця стояла тут ціла, бо важко собі уявити, щоб тіло шанованої

Парк у Жегестові

Півострів Лопата на річці Попрад у Жегестові

добродійки складали у домовину під руїнами. Завалилася ця церква певно вже після похорону, може внаслідок пожежі? Питання це залишається для нас, поки що, без відповіді.

Пора нагадати дещо з історії села Жегестів. Знаємо ім'я першого його солтиса, бо воно збереглося в архівних актах. Був ним Гаврило Юранко, який отримав у 1575 р. привілей на "льокацію". Його заслуга в тому, що невеличке поселення від того часу помітно розрослося. Другий переломний для Жегестова момент наступив в 1846 р., коли Гнатові Медвецькому, міщанинові з Мушини, спало на думку, щоб постачати «цілющу» жегестівську воду до Санча, Бжеська, Тарнова, ба, навіть до самого Кракова. Для цього він організував валку бочковозів, які в окреслені дні довозили воду своїм постійним клієнтам. Це нехитре «підприємство» принесло спритному Гнатові чималий маєток, але це вже зовсім інша справа. Для мешканців Жегестова було важливе, що ця ініціатива звернула увагу багатих міщан і шляхти на їх село, та що з року в рік почала зростати кількість відпочиваючих, які прагнули скористатися з «відмолоджуючих» купелей у тутешніх мінеральних водах. «Путівник по здравницях Галіції» з 1912 р. захвалював, що Жегестів уже має каналізацію, проведено електрику, прокладено водопроводи, та що крім мінеральних купелей оздоровляюче діє овеча "жентиця" та лісові суніці, які можна купити у місцевих господарів.

До території Жегестова, але вже дальшої його частини, яка охоплена назвою «Здруй», належить ще другий потік, т. зв. Жегестівський, підсилюваний мінеральними джерелами. На базі двох із них, які відомі під назвою «Анна» і «Антоніна», побудовано ще за Австрії перші «лазенки», а опісля в 1924-29 рр. санаторій. Масив його перегородив вхід у долинку потоку, узбіччя якої густо обліплені віллами і пансіонами на взір ластівчиних гнізд. Велику про-

паганду для Жегестова провів свого часу відомий краківський лікар-бальнеолог Йосиф Дітль, який цінував тутешні води і клімат навіть вище натуральних властивостей Кричиці. Бо якщо йдеться про Жегестів, то лікувальній терапії служить також і місцевий краєвид. Попрад проломлюється тут прегарними серпентинами між Сандецьким Бескидом і Любовнянськими горами, жолоблячи в твердих скелях два півострови, відомі під назвою Лопата Польська і Лопата Словацька. Цей відтинок течії Попраду зараховують зовсім слушно до найгарніших краєвидів у Польщі. Нічого, отже, дивного, що в погідну пополудню пору шосе навколо Жегестова помітно оживає і заповнюється шнуром автомашин. Сідаємо і ми на терасі кав'ярні, щоб милуватися заходом сонця і його відблиском у мінливих петлях Попраду.

В останніх роках, нижче залізничної станції Жегестів-Здруй знайдено ще місце для найсучаснішого санаторію «Віктор», велета на 100 кімнат, з власним пляжем над Попрадом і власним мінеральним джерелом «Софія». Поруч міститься "кемпінг", завжди заповнений туристами. Не зважаючи на таку розбудову, Жегестову вдалося зберегти давній інтимний характер. Тут добре відпочивають ті, що шукають психічного відпочинку серед тиші і краси природи.

До незабутніх вражень з перебування в Жегестові треба зараховувати сплав лодками з течією Попраду, який починається в Мушині і кінчається біля пристані в Жегестові-селі. Враження ці можна порівняти хіба лише з тими, які дає сплав зламом Дунайця в Пенінах. Любителі піших мандрівок по горах вибирають шлях, що веде через присілок Паленицю і другий, званий «Милицькі гори», біля дуже цікавої лемківської каплички, на Верх Пустої Великої; звідси єдиний свого роду вид на серпентини Попраду і на Спиш, а при добрій погоді побачити можна навіть білі від снігу верхи Татр.

XVIII КРАЙОВИЙ З'ЇЗД ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ

З'їзд відбувся в днях 24 і 25 жовтня 1981, в приміщенні Української Централі в Пассейку, Нью Джерзі. В ньому взяло участь 50 умандатованих делегатів Відділів ООЛ, 8 представників Об'єднання Лемків Канади та багато місцевих і позамісцевих гостей. З'їздом проводила Президія в складі: голова — Мирон Мицьо, заступники голови — М. Скородинський (Чікаго) і інж. Б. Чайківський, секретарі — Галина Скомська і Б. Гаргай. Присутніми на З'їзді були також голова Світової Федерації Лемків д-р І. Гвозда, голова Об'єднання Лемків Канади інж. М. Маслей, ректор Українського Вільного Університету проф. В. Янів, голова НТША д-р Я. Падох, голова Фондації УВУ д-р П. Гой і гість з рідного краю, недавно прибулий з Лемківщини священник о. Андрій Шагала.

Протягом цілого З'їзду була відкрита у фойє Української Централі виставка образів молодого, талановитого маляра з Канади, уродженця Лемківщини Павла Лопати.

Після звітів членів уступаючої Крайової Управи й представників Відділів, розвинулася жива дискусія, в якій порушувано різні ділянки праці Організації Оборони Лемківщини, як видавничу діяльність, справу Лемківського Музею (який тепер знайшов собі приміщення в будинку музею Стемфордської Епархії УКЦ) тощо. Але найбільше уваги в дискусії було присвячено справі допомогової діяльності ООЛ. Відділи ООЛ ведуть широко й різноманітну допомогову акцію, починаючи з допомоги індивідуальним особам (на Лемківщині й на "Землях Одзисканих" у Польщі), далі — допомогу культурноосвітнім установам (між іншим, славетному хоріві "Журавлі") й допомогу священикам, які часто обслуговують по кілька, а то й кільканадцять місцевостей.

Вечером першого дня З'їзду відбувся бенкет із участю понад 250 осіб, в тому й представників місцевих пассейських організації — УККА, ООЧСУ, СУМА, Пласту, Української Централі, 42-го Відділу УНС, 70-го Відділу СУА, кредитівки й товариства "Самопоміч", ОДВУ, Українського Народного Дому й батьківського комітету при осередку СУМА. Почесним гостем на бенкеті був ректор Українського Вільного Університету в Мюнхені, проф. д-р Володимир Янів. Головну доповідь на початку бенкетової програми читав мгр. О. Питляр, редактор журналу "Лемківщина", тема його доповіді була "Лемківщина — і майбутне".

Центральні й Крайові організації репрезентували: УККА, — мгр. Я. Савка, ООЧСУ — проф. С. Вожаківський, КУ СУМА — Т. Олещук, Фондацію УВУ — проф. П. Гой і мгр. І. Буртик, СФЛ — д-р І. Гвозда, НТША — д-р Я. Падох, ФДЛ — М. Мицьо, "Провидіння" — п. Добош, "Українську Народню

Поміч" — п. Кормило, Централю Товариства "Самопоміч" — Я. Петрик, М. Савчин і мгр. І. Буртик.

Поміж багатьма іншими письмовими привітани надійшли також привіти від митрополита Української Католицької Церкви в ЗСА кир Степана Сулика і від голови Проводу ОУН(р.) Ярослава Стецька.

В мистецькій частині програми бенкету виступили: Тріо осередку СУМА Нью-Йорк "Черемшина" і дві молодіжні групи осередку СУМА в Пассейк — бандуристи "Юні Орли" і ансамбль народніх танків.

Другий день З'їзду, в неділю 25 жовтня, розпочався Богослужбою, що її відправив у церкві св. Миколая в Пассейку о. Андрій Шагала, в наміренні всіх українців-лемків, вигнаних із рідної землі й розсіяних по цілому світу. В Богослужбі взяли заорганізовану участь усі делегати З'їзду.

Опісля далі продовжувались наради З'їзду в залі УЦ. Вислухано звіту фінансової комісії і схвалено резолюції З'їзду, пропоновані резолюційною комісією.

На внесення номінаційної комісії обрано наступний склад нової Крайової Управи ООЛ: Голова — Мирон Мицьо, заступники голови — Степан Барна і інж. Євгдан Чайківський, секретар — Леся Гой, фінансовий референт — Галина Скомська, організаційна референтура М. Шашкевич і К. Баб'як, культосвітній референт — Марійка Дупляк, допомоговий референт — Юрій Ковальчик, куратор музею — мгр. Микола Дупляк, вільні члени — д-р І. Гвозда, Б. Гаргай, І. Васічко, М. Медюх, С. Гованський, В. Гаргай, Ю. Котляр і В. Скомський. Крім цього, всі голови Відділів ООЛ входитимуть до Крайової Управи.

До Контрольної Комісії обрано: М. Грицков'яна (голова), Д. Кулика й І. Блиху. До Товариського Суду — І. Хомка (голова), П. Гайду й М. Фарбанця.

На закінчення З'їзду голова Президії М. Мицьо попросив приявного о. Андрія Шагалу провести молитву. Відспіванням традиційної боевої пісні "Не пора" закрито в пополудневих годинах 25 жовтня цей успішний Крайовий З'їзд.

Марійка Дупляк

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ 5-ГО ВІДДІЛУ ООЛ

Цьогорічні Загальні Збори 5-го відділу ООЛ в Ірвінгтоні відбулися в суботу, 11 квітня 1981, в приміщенні ірвінгтонського Народнього Дому. Збори відкрив голова відділу Михайло Фарбанець, вітаючи присутніх членів та гостей із 3-го відділу в Пассейку й 4-го відділу в Елізабеті.

Потім обрано президію Зборів у складі: голова —

п. Марійка Дупляк, секретар — пані Васічко, члени — пані Шопа, Іван Полянський і Юліян Котляр. Прийнято порядок нарад і протокол із попередніх Зборів, що їх зачитав секретар Управи Йосип Сорока. Загальний звіт про діяльність відділу в минулому році читав голова Михайло Фарбанець. Він поділив свій звіт на три частини, звітуючи про внутрішню діяльність відділу, про зовнішню його діяльність та про співпрацю з іншими відділами Організації й загальною українською громадськістю. Далі за чергою звітували ще секретар Управи Йосип Сорока, скарбник Іван Копина й допомогова референтка пані Сорока. Після короткої дискусії над звітами, Дмитро Кулик зачитав звіт Контрольної Комісії з признанням за зразкову діяльність Управи, якій після того було схвалено абсолюторію загальними оплесками.

Далі голова Зборів Марійка Дупляк просила подавати кандидатів до нової Управи, а при тому звернулася до членів із теплим проханням, щоб вони не відмовились працювати активно як досі в своєму відділі, особливо тепер, коли Організація розгорнула широку діяльність, зокрема у видавничій діяльності, в обороні спустошеної, рідної Лемківщини.

Управу переобрано майже без змін, у наступному складі: голова — Михайло Фарбанець, заступник голови — Іван Ніщот, секретар — Йосип Сорока, скарбник — Іван Копина, допомоговий референт — Марія Сорока, члени — пані С. Шопа, п. Єва Гбур, п. О. Сьок, п. С. Ільчишин, п. М. Ніщот, п. О. Фіцула, п. В. Медюх, п. Марія Полиця і Дмитро Фучила. До Контрольної Комісії обрано: Дмитра Кулика (голова), Михайла Цьока й Теодора Полянського.

Після того розвинулася оживлена дискусія, в якій порушено різні актуальні справи, як творення дальших відділів Організації, видавничі справи й діяльність Фондації Дослідження Лемківщини та справа видання "Архітектури Українських Карпат". Відповіді й інформації давали Марійка Дупляк, М. Фарбанець, І. Полянський та Д. Кулик. Інформації про фінансовий стан журналу "Лемківщина" подав Юліян Котляр.

Новообраний голова відділу М. Фарбанець подякував членам за їх довір'я й звернувся до них із закликком до дальшої активної й солідної праці, а голова Зборів Марійка Дупляк висловила признання учасникам Зборів за їх гармонійну й згідну участь.

Збори закінчилися неформальною спільною перекускою у веселій, товариській атмосфері.

Михайло Фарбанець

СПІЛЬНЕ СВЯЧЕНЕ ООЛ В ЧІКАГО

Годиться згадати добрим словом про спільне свячене чикагівського Відділу Організації Оборони Лемківщини, яке відбулося 24 травня ц. р. в Домі СУМ. Організація ця недавно заснована, але тому що лемки амбітні й уперті, вона з кожним роком помітно

росте. В кожній імпрезі ООЛ її організатори докладають усіх зусиль щоб вона найкраще вдалася. Тому то й цьогорічне свячене вийшло "на п'ятку". Гостей було багато, всі почувалися мов члени одної родини. Цим разом артистичну програму переведено перед обідом, бо зараз по обіді заплановано танцювальну забаву.

Програму відкрив голова Відділу Михайло Скородинський. Він привітав усіх присутніх і нагадав їм про важливість Великодніх Свят у нашому народі, про наше прив'язання до рідних традицій і до тисячлітньої культури України. Згадав також про довгу Голгофу Лемківщини, про насильне виселення і постійний тиск гнобителів на тих усіх, які не хочуть асимілюватися. Та хоч Голгофа Лемківщини триває вже 600літ, вона скінчиться незабаром і прийде світле Воскресення для всіх закованих.

Дальше провадження програми п. Скородинський передав інж. Степанові Голяшеві, який блискуче вив'язався зі свого завдання. На початку 28-членний мішаний хор "Лемківщина" співав пісні: "Верховино мати моя", "Про рідну землю", "Тиха вода", і "Хвилі Дніпра". Всі присутні були захоплені виконанням цих пісень. Диригент хору п. Оріся Покорна показала, як можна навчити співати людей, які хочуть співати і люблять рідну пісню. Милою несподіванкою був сольовий виступ тенора Павла Покорного, який проспівав три пісні: "В гаю, в гаю", "Дивлюсь я на небо" і "Два кольори". До сольоспіву акомпаньювала на фортепіяні дружина соліста п. Оріся. Варто було послухати й подивитися на цю вродливу, обдаровану музичним талантом пару. Ще одну несподіванку приготували лемки на оте свячене: створили інструментальний ансамбль "Лемковина" в складі: Андрій Гергер — акордеон, Степан Бискош і Богдан Бухват — гітари і Василь Ткачик — барабан. Тенор-соліст Роман Сех заспівував для них старі й модерні українські пісні. Пісню "Гори наші гори" співали Стефанія Євусяк і Роман Сех, на акордеоні акомпаньював Андрій Гергер. Були ще й деклямації: Маруся Біланіч деклямувала: "У мене був свій рідний край", а Марійка Скородинська сказала вірш "Дзвонять дзвони".

По артистичній частині наступив святковий обід, приготований членками Організації. Трапезу благословив о. митрат Маріян Бутринський, а обід подавали молоді дівчата в гарних вишиваних одягах. В приємній атмосфері минув обід, всі співали воскресні пісні під проводом інж. Голяша і згадували великодні святкування на рідній Лемківщині. По обіді відбулася роздача писанок за добровільними пожертвами, а на кінець молодші гості відсунули столи попід стіни і почалася танцювальна забаву. Грав до танців свій ансамбль "Лемковина", не гірше ніж інші оркестри Чікаґа, а лемки такі можуть бути горді з того, що дали доказ, як уміють вони жити зорганізовано, вміли здобути фонди на закуп інструментів, а що найважливіше — вміли знайти поміж собою людей, які безінтересовно працюють. За це їм

честь і слава! В передишках поміж танцями охочі до співу гуртувалися в колі і співали партизанських пісень.

Напевно були б усі забавлялися до білого ранку, але надходив понеділок із працею і буденними турботами, тож усі розійшлися додому з почуттям гарно проведеного вечора.

О. Лебедович

З ДІЯЛЬНОСТІ 2-ГО ВІДДІЛУ ОЛК В ТОРОНТІ

У своїй діяльності Управа 2-го Відділу Об'єднання Лемків Канади звертає особливу увагу на підтримку лемківських книжкових і пресових видавництв, Фондації Дослідження Лемківщини й видаваного нею єдиного лемківського журналу — "Лемківщина". В квітні 1981 року Управа розіслала до всіх своїх членів і прихильників обіжний лист із закликом складати щедрі пожертви на видавничі цілі.

В травні цього ж року Управа Відділу влаштувала для свого членства спільне свячене на оселі "Лемківщина". Хоч оселя ця положена досить далеко від міста Торонта, то все таки на свячене зібралася досить велика громадка членів ОЛК, щоб разом святкувати великодній празник за старим обичаєм, серед чудової зелені природи — немов колись на Лемківщині.

Свячене, разом із традиційними пасками й смачним солодким печивом приготували членки Відділу, пані Оля Місько, Анна Хруч, Анна Чорнявська, Емілія Гулич і Юлія Оленич. Всі учасники зустрічі були їм щиро вдячні за їх господинську вмільсть і труд.

Свято зачалося молитвою, що її провів Голова Відділу І. Оленич, який потім привітав усіх присутніх, а далі всі проспівали наше рідне "Христос Воскрес".

ПЕТРО МУРЯНКА

НЕІДЕЙНИЙ ВЕРШ

Ци пора пора
ци то смерть смерть
ци стоп нерушимий
ци Боже хрвань
еще дашто
як циганови на весілю
кажуть ти сьну сьпівати

Сьпівай

Тото лем сьнку знай
што правд є
тьма тем
Лем
Лемковина
єдна
Лем

При веселій гутірці почалась святкова гостина. Наприкінці її, за солодким і кавою, Голова Відділу нагадав гостям про особливе значення й великі потреби Фондації Дослідження Лемківщини і журналу "Лемківщина" і просив пань перевести збірку на видавничі цілі. Із зібраних грошей призначено 100 доларів на ФДЛ і 26 доларів на пресовий фонд "Лемківщини". Щирим висловом подяки за це зрозуміння потреб нашого видавничого руху Голова Відділу закінчив це приємне свято.

Учасники спільного свяченого 2-го Відділу ОЛК на оселі "Лемківщина"

СРІБНИЙ ЮВІЛЕЙ ПОДРУЖЖЯ ЩЕРБІВ

Неділя 12-го липня була дуже гаряча, добрий день на виїзд у гори, до парків чи на пляж. Але ж із здивуванням можна було запримітити, як близько години 2-ої по полудні шнурком заїздили авто на паркувальну площу Українського Католицького Центру Святого Володимира в Юніондейл. Реєстраційні плити на автах вказували, що деякі з них приїхали навіть із інших штатів.

Це з'їздила родина, колишні й теперішні сусіди, приятелі й знайомі, на прийняття, влаштоване з нагоди 25-літнього ювілею подружнього життя Ярослави й Василя Щербів. В гарно удекорованій залі вітали гостей діти ювілятів — Ірена, Мирон і Петро і брат з дружиною — Михайло й Анна Щерби, організатори цієї гостини.

Кілька хвилин по 3-ій по залі рознісся шепіт — "Приїхали!" Притемнено світла, діти й родина згуртувались при дверях, оркестра на сцені, а кілька осіб з фото-апаратами зайняли догідні позиції щоб утривалити перше враження ювілятів.

Відчинились двері — і до залі ввійшли ювіляти, трохи схвильовані, розгублені, наче перестрашені. Коли діти подавали їм китиці квітів, оркестра заграла марша, а гості грімко вітали їх, по їх мов заморожених обличчях покотились сльози, які були висловом глибоких душевних переживань.

Після перших привітань і GRATULYACIY, оркестра заграла першу танкову мелодію а відтак ціла родина засіла за почесним столом.

Майстер церемонії, п. Михайло Щерба — брат ювілята, попросив пароха церкви Св. Володимира о. Еміліяна Шараневича перевести молитву, а опісля підніс тост за здоров'я ювілятів

Під час обіду подано до відома, що чудовий букет цвітів на головному столі, був замовлений батьками ювілятки — Анною і Іваном Денеками, які проживають в Польщі. Далі відчитано привіти, надіслані несприсутніми членами родини.

Із зворушливим коротким словом подяки виступив найстарший син ювілятів — Петро.

Глибоко продумане слово сказав о. Еміліян Шараневич. Він звернув увагу на плекання тих прикмет людської вдачі які необхідні для успішного сімейного життя — любови, розуміння, а передусім — вміння прощати одне одному прикрі речі.

Про життєвий шлях ювілятів говорила голова 42-го Відділу ООЧСУ — Катерина Мицьо, односельчанка і товаришка ювілятів ще з дитячих і молодих років. Вона між іншим сказала:

На початку 30-их років, в селі Куляшнім, сяніцького повіту на Лемківщині, в родині Анастасії й Василя Щербів народилася остання дитина — чорнявий хлопчик, якого назвали Василем. Кілька років пізніше, досить далеко від Куляшного, в селі Ляшки біля Ярослава, в родині Анни й Івана Денеків

народилася перша дитина — ясноволоса дівчинка, яку назвали українським історичним ім'ям — Ярослава, а кликали Славцею. Хто тоді думав би був що колись, на перехресті життєвих доріг цих двоє дітей стрінеться? А так воно сталося.

В травні 1947 р., у висліді жорстокого виселення українців Лемківщини, родина Щербів з багатьома іншими односельчанами опинилася в Східній Пруссії, в прикордонному селі Острім Барді. Десь в половині літа приїхала туди також виселена з рідної Ярославщини родина Денеків. Нашому ювілятові було тоді приблизно 17 років, а ювілятці не повних 10, і тому вони мабуть не дуже одне одним цікавилися. Але в природі ніщо не стоїть в місці, наша Славця виросла незабаром на гарну дівчину, між молодятами зродилася любов, 25 літ тому вони звінчались.

Після кількох років подружнього життя в Східній Пруссії, коли відкрилася можливість повороту на рідні землі, молода пара, разом із рештою родини Щербів почала старання о поворот. Наперед виїхали батьки, які були змушені відкупити від польського зајди свою рідну хату. Відтак поїхали покійний вже брат Петро і присутній тут між нами брат Михайло з родинами, а вслід за ними поїхали і наші ювіляти з своїми маленькими дітьми і поселились у Сяноці. На жаль життя на рідній Лемківщині було далеко не таке веселе як колись. На українських поворотців поляки дивились вороже, немов би ми забрали їхню прадідівську землю а не вони — нашу.

І тому коли прийшла нагода виїзду до Америки, всі молоді Щерби вирішили виемігрувати і шукати щастя за океаном, хоча з економічного погляду їм і там жилося незле.

Одні тільки батьки не відважились їхати, вони вирішили доживати свого віку там де народились, у рідному селі Куляшнім на Лемківщині. З різних причин наші ювіляти приїхали до Америки останні — в 1973 році. Всі початкові труднощі вже давно поза ними, тепер родина Щербів є важною складовою частиною української громади на Лонг Айланді.

Від ООЛ витав ювілятів п. Василь Скомський, який після змістовного і патріотичного привіту, за їх дозволом, проголосив збірку на видавничий фонд журналу "Лемківщина". Збірка, яку перевела пані Галина Скомська і Надія Михальцьо принесла суму 114,00 дол. Ювіляти від себе зложили \$86.00, разом на видавничий фонд зібрано 200.00 дол.

Несподіванкою для всіх присутніх був виступ місцевої танцювальної групи "Скоморохи", якої членом є також син ювілятів — Петро. Це було на правду вміло зорганізоване і ефективно переведене родинне свято, на якому всі гості довго і весело забавлялись під звуки оркестри "Спомин".

К. М.

СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ — КОЛЯДА 1981 Р.

ВІДДІЛ 1-ИЙ, НЬЮ ЙОРК. ЛИСТИ Ч. 2, 3, 4.

ЗБІРЩИКИ: В. ЩЕРБА, Г. СКОМСЬКА, С. БАРНА.

По 15 дол.: М'ясарня "Броди", Подорожне бюро Ковбаснюки, С. Сандович.

По 10 дол.: Т. Барняк, П. Дембіцький, Я. М. Копистянський, М. Мицьо, Л. Пакош, К. Рик, О. Шараневич, В. Щерба, М. Щерба, "Арка", С. Барна, Ю. Бачинський, Т. Воляник, "Еко", З. Іваницький, С. Копчинська, Я. Куровицький.

По 7 дол.: П. Гарайда. **6 дол.** Сеніка.

По 5 дол.: Ільницька, М. Качмарчик, Ю. Колач, І. Колодій, А. Малиняк, Сидор, К. Шуль, В. Баб'як, К. Баб'як, Б. М. Гаргай, П. Граничний, М. Грицков'ян, П. Дембіцький, І. Ділай, М. Зваричук, М. Кавчак, Кавчак, С. Кордуба, Я. Лесяк, Т. Павелчак, Т. Пиханський, В. Скомський, Т. Скомський, Г. Урбан. **2 дол.:** М. Баб'як.

ВІДДІЛ 2-ИЙ, ЙОНКЕРС. ЛИСТИ Ч. 6, 7, 8.

ЗБІРЩИКИ: С. ГОВАНСЬКИЙ, І. ПЕЦИЛЯК, Ю. КОВАЛЬЧИК.

По 10 дол.: С. Гованський, І. Пецилляк, П. Русенко, Р. Теофіль, Ю. Коваличик, В. Козіцький, М. Халанич, М. Шашкевич.

По 5 дол.: П. Вариха, А. Вечера, Б. Вітюк, С. Гаврилук, М. Зварич, А. Кашак, В. Козіцький, В. Козуп, М. Климко, М. Сидор, А. Стахів, М. Терлецький, М. Футала, А. Футей, С. Шульц, М. Бадарок, П. Вірхнянський, Йосеф ?, **4 дол.:** В. Уздейчук.

ВІДДІЛ 3-ИЙ, ПАССЕЙК. ЛИСТА Ч. 10, 11, 12, 13.

ЗБІРЩИКИ: І. ХОМКО, В. ГАРГАЙ, С. ДУПЛЯК,

По 50 дол.: Д-р М. Бих, Д-р Є. Грабарчук, В. Познахівський, О. Гуменний.

По 30 дол.: Б. І. Чайківський. **25 дол.:** І. Блиха.

По 20 дол.: Ю. Котляр, д-р Б. Свистун, І. Хомко, В. Бакалець, В. Гаргай, Д. Мацко, М. Яворський, С. Дупляк, Т. Стець.

По 15 дол.: М. Тижбір, М. Вітек, С. Косцьолек.

По 10 дол.: П. Драйчук, Т. Москаль, А. Баран, О. Бакалець, В. Гавраняк, В. Галабурда, І. Данчишин, С. Демчар, Є. Журавський, С. Журааський, І. Іванків, М. Іванків, П. Лучка, В. Смоляк, А. Страцький, С. Халупа, А. Хитряк, В. Андрух, Х. Блаженко, М. Гойдич, П. Гресь, Я. Завойський, І. Зельонка, В. Зельонка, С. Козак, М. Команецький, А. Косцьолек, Ю. Кулик, В. Марущак, П. Млинарчик, М. Пелтишин, І. Скала, В. Солтис, І. Федів, О. Буртик, М. Дідух, М. Карлицький, О. Мочула, С. Пелтишин, А. Шведа.

По 5 дол.: Д. Мазурик, В. Білинський, М. Філевич, М. Васів, П. Жолондек, М. Іваницький, І. Косцьолек, А. Ленів, М. Лещинський, І. Луд..., М. Турчин, В. Урбанович, П. Шарий. **4 дол.:** А. Скірка.

ВІДДІЛ 4-ИЙ, ЕЛІЗАБЕТ. ЛИСТИ Ч. 15, 16, 17.

ЗБІРЩИК: ВІДДІЛ.

30 дол.: С. Гавриш. **По 25 дол.:** В. Бойчук, І. Полянський.

По 20 дол.: І. Копій, І. Васічко, М. Гинда, А. Моряк.

По 10 дол.: М. Іванців, М. Кубчак, В. Кухта, І. Кухта, М. Камінський, В. Макара, Ю. Полянська, В. Пухта, І. Солтвський, А. Сміді, Т. Стець, І. Барна, Б. Бережук, В. Войцьо, В. Завійський, О. Колотило, І. Личатин, П. Махун, С. Павчак, Ю. Пласкон, М. Суховерський, І. Урда, С. Чомко, М. Ватралик, М. Гиряк, П. Дяк, С. Каша, М. Камінський, М. Камінський, А. Кинджерський, В. Матлага, В. Мигалик.

По 5 дол.: Б. Бедик, С. Каша, І. Подільчук, М. Фрич, І. Есток, Ф. Федош, С. Варянка, П. Гила, С. Гринда, М. Кухта, І. Литик, І. Погода, Т. Юрчик, С. Матлага. **По 4 дол.:** Б. Гола. **3 дол.:** Д. Мадара.

ВІДДІЛ 5-ИЙ, НЬЮАРК. ЛИСТИ Ч. 18, 19, 20.

ЗБІРЩИКИ: Д. КУЛИК, М. ФАРБАНЕЦЬ.

По 20 дол.: І. Борис, В. Васічко, М. Вислоцька, А. Гбур, М. Джіман, М. Фарбанець.

По 15 дол.: Д. Ниціт, І. Ниціт, І. Ориняк.

По 10 дол.: В. Бренич, О. Бодневич, Я. Бодневич, І. Бортник, Боярський, А. Гудій, Гривна, М. Заверуха, В. Закамарок, М. Ільчишин, М. Кітвіс, А. Кравець, І. Котляр, Д. Кулик, І. Купина, О. Лацко, М. Любецький, М. Мовчан, М. Медюх, Мурза, М. Полиця, Т. Полянський, Сорока, Сурненко, С. Фіцула, М. Цьок, А. Шепак, І. Юшак.

По 5 дол.: Д. Гривняк, М. Гродецький, Ю. Добош, Красножонний, С. Кучерявий, В. Манько, Ц. Пйотр, Пачшок, В. Угринчук.

ВІДДІЛ 8-ИЙ, ЧІКАГО. ЛИСТИ Ч. 21, 22, 23, 24, 25.

ЗБІРЩИК: ВІДДІЛ.

По 50 дол.: Щадниця "Самопоміч". Щадниця "Певність".

По 25 дол.: Харчева Кооператива, І. Тельвак.

По 20 дол.: А. Кліш, І. Туцький, П. Ю. Білий, В. Біланич, І. Біланич, І. Воробель, А. Щурко, А. С. Козак, А. Турко, О. І. Тхорик.

По 15 дол.: Л. Б. Євусяк, С. Куцинда.

По 10 дол.: Ю. Гусак, С. Голяш, крамниця "Зірка", М. Скородинський, Н. Троян, О. Баргера, С. Тарбай, Д. Біланич, І. Остапчук, Р. Бискош, Г. Горб, Г. Дронь, Я. Кравчишин, І. Петрущак, Л. Чурма, В. Ланник, С. Шкірпан.

По 5 дол.: Е. Бровар, П. Залісько, І. Лесняк, О. Скірник, Р. Яценків, М. Біндас, Я. Біндас, А. Васік, Ю. Кралько, М. Матвіїв, М. Перун, І. Бискош, М. Бискош, С. Бискош, М. Гриневич, О. Олійник, В. Сірий, В. Таран, Р. Яценків, І. Жеребний, Т. Шпирдз.

ВІДДІЛ 11-ИЙ, ВОТЕРВЛІТ, ЛИСТИ Ч. 28, 29, 30.

ЗБІРЩИК: ВІДДІЛ

По 10 дол.: М. Бережанський, Д. Ванцьо, І. Демчар, І. Жеребинський, З. Зендран, І. Зендран, П. Коцур, С. Ксенич, І. Мандро, І. Пац, М. Пелех, А. Полішук, І. Романишин, П. Спак, П. Спак, В. Терлецький, М. Урбан, М. Філь, 7 дол.: Т. Ксенич.

По 5 до.: А. Білинський, М. Борецький, Т. Гумацький, А. Демчар, П. Демчар, І. Карабин, В. Кошикар, Я. Кушнір, Ф. Курятник, Р. Маселко, В. Мокей, І. Мокей, М. Сосяк, Д.

З НЕДАВНЬОГО МИНУЛОГО...

16. класа української вчительської семінарії в Криничі — 1942 рік

На початку 40-их років, із падінням Польщі й прибуттям на терени "Засяння" чималої кількості галицьких культурно-освітніх діячів, на Лемківській Землі буйним квітом розцвіла культурно-освітня діяльність. Увесь терен покритися сіткою українських шкіл, з яких чи не найважливішою була українська вчительська семінарія в Криничі. На нашому

знімку, в першому ряді між учнями 16. класу семінарії з 1942 року сидить класовий виховник, учитель Левицький (імени, на жаль, не знаємо). Як пише нам пані Т. Домбтовська (із Розтоки Великої на Лемківщині), яка надіслала нам цей знімок, "професора Левицького арештували у Вроцлавському воевідстві в 1962 році і після того слід по нім загинув".

Скалій, М. Сенета, А. Урбан, І. Урбан, Український Горожанський Коюба, А. Філяк, П. Філяк, П. Шевчук, С. Шпак. **По 4 дол.:** С. Губуза, І. Криль.

ВІДДІЛ 17-ИЙ, РОЧЕСТЕР. ЛИСТИ Ч. 31, 32, 33, 34.
ЗБІРЩИКИ: І. ЛУЧКАНИЧ, А. ФАЛАТ, П. ДОБОШ, І. РЙОПКА.

25 дол.: П. Добош

20 дол.: П. Гаріс

По 15 дол.: д-р Т. Артимішин, Українська Кредитова Спілка.

По 10 дол.: Т. Кахникевич, Т. Кушнір, І. Лучканич, М. Матковська, А. Фалат, І. Шурин, А. Яріш, С. Адамчук.

По 5 дол.: П. Бездух, Р. Гладис, М. Єйна, М. Кучма, А. Ільчишин, І. Костів, А. Кузяк, А. Омелюх, І. Тороус, Т. Фалат, П. Яковина, А. Добош, М. Остапюк, П. Балко, В. Гладун, Б. Губка, М. Крупа, М. Масловський, З. Масловський, Н. Мазурчак, І. Рйопка, **4 дол.:** В. Матійчук.

По 3 дол.: С. Кобасовський, Р. Філіп. **По 2 дол.:** М. Корнило, В. Шурин, Б. Борис, І. Лесик.

ВІДДІЛ 21-ИЙ, АЛЕНТАВН. ЛИСТА Ч. 35.

ЗБІРЩИК: Д. ХОРВАТ.

5 дол.: Д. Хорват.

ВІДДІЛ 22-ИЙ, СИРАКЮЗИ. ЛИСТА Ч. 38.

ЗБІРЩИК: ВІДДІЛ

По 20 дол.: В. Дмитришин, В. Майкович. **По 10 дол.:** Г. Піколецький, Л. Рубзамен.

ВІДДІЛ 23-ИЙ, ОБЕРН. ЛИСТА Ч. 36.

ЗБІРЩИКИ: М. ХАЛУПА, В. ГЛИВА.

По 10 дол.: І. Боцонь, В. Глива, Д. Голяк, С. Лепак, В. Лепак, В. Леканка.

По 5 дол.: І. Латанич, Т. Окаль. **4 дол.:** І. Попівчак.

Прошу пробачення за всі можливі переочення чи перекручення прізвищ наших жертводавців. Сердечно дякую в імені К. У. ООЛ всім жертводавцям, збірщикам та відділам ООЛ за їх пожертви й працю.

За Крайову Управу ООЛ
С. Барна — секретар

CONTENTS

J. DIAKIV — "A BRIGHT STAR IS SHINING" 1
• The neighborly feud between two peasant families, which had started for a trifle — cutting of a boundary tree — is settled in the spirit of Christmas.

O. PYTLAR — "LEMKIVSHCHYNA AND THE FUTURE" 3
• We believe that the age old Lemko ethnic heritage will survive and prosper in the foreseeable future, far from being dissolved in the common national culture of Ukraine. On the contrary, the Lemko traditional customs, art and dialect will continue to enrich and enliven the common national heritage in the way the present day's great national cultures of Western Europe are enriched by the flourishing regional customs, costumes and dialects.

I. ZHELEM — "THE PRODIGAL SON" 4
• The Lemko "prodigal son" in the foreign lands keeps longing for his lost Fatherland.

H. LEMKO — "JAWORZNO CONCENTRATION CAMP" (Contin.) 5
• The author tries to explain the reasons for the senseless Polish communist cruelties in the treatment of the U.P.A. prisoners: the misery of the postwar reconstruction, humiliation of the once proud people, now betrayed and surrendered to a foreign occupational regime.
— Even during the night's "rest" the prisoners are not free from the cruel harassment by their guards, recruited among the dregs of the Polish society.

"SOLIDARNOSC" IN DEFENSE OF THE LEMKOS 9
• The official organ of the Polish independent labor union takes a stand in defense of their persecuted Lemko co-citizens. Cruelties of the past and iniquities of the present are described.

M. HORBAL — "FOR WHOM ARE YOU WAITING, MOTHER" 10
• A "Christmas song", written in the Siberian exile. A lonely mother in Ukraine is waiting in vain for her sons, exiled to the far off lands, to return caroling to her sad little house.

I. KORNAFEL — "AN INSURGENT'S MEMOIR" (Concl.) 11
• The last stages of the Ukrainian Insurrectional Army's struggle in the Lemko territories are described, years 1947-1948, the cruel deportation of all Lemko civilian population, winter under harshest conditions in a subterranean "bunker", ended by a successful raid to the free Europe and surrender to the American occupation forces.

A. BERESTIA — "THE FIRE OF YOUTH" 13
• Remembering the shepherd's fires of yore...

FROM THE OLD ARCHIVES
• Declaration of Lemko Defense Organization as a founding member of the Ukrainian Congress Committee of America — March 1940.

LEMKIVSHCHYNA AND SAN-LAND CHRONICLES 15
• Social and cultural life of the Ukrainian minority now under the Polish communist rule is described, using excerpts from the local Ukrainian language press.

M. OSTROMYRA — "LEMKIVSHCHYNA AFLAME" (contin.) 15
• Even in their tenderest moments the ailing U. P. A. commander and his loving nurse cannot forget the imminent tragedy awaiting them — suffering and death in the struggle for their beloved Fatherland.

i. BOHUN — "TRAVELS ACROSS WESTERN LEMKIVSHCHYNA" (Contin.) 19
• Zubryk — a quiet Lemko village in the Poprad valley, now settled by the new Polish colonists, and the beautiful Lemko health spa — Zhegestiv, with its hotels, parks and river beaches, are described.

XVIII CONGRESS OF THE LEMKO DEFENSE ORGANIZATION 22

ANNUAL MEETING OF THE IRVINGTON BRANCH OF LDO 23

EASTER SOCIAL OF THE CHICAGO LDO 23

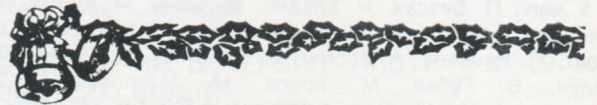
ACTIVITIES OF THE TORONTO BRANCH OF CLA 24

P. MURIANKA — "NONIDEOLOGICAL VERSE 24
• Never mind all ideologies, Lemkiwshchyna is but one for me.

K. M. — "SILVER ANNIVERSARY OF MR. AND MRS. SHCHERBA" 25

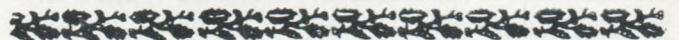
CHRISTMAS DONATIONS 26

EDITOR'S CORRESPONDENCE Back cover

ДО НАШИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ:

Чи Ви вже вирівняли Вашу передплату за 1982 рік? Від Вашої вчасної вплати залежатиме дальше безперебійне видавання єдиного лемківського журналу — "Лемківщина".

СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ ЛЕМКІВ
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ
ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ КАНАДИ
ФУНДАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ

з нагоди

СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО і НОВОГО РОКУ

вітають

Поневолений Український Нарід в Україні та комуністичних сателітах, Ієрархію
Українських Церков, Проводи Українських Установ, своїх Членів з Родинами і всю
Українську Громаду на еміграції.

EDITOR'S CORRESPONDENCE

Dear "Lemkivshchyna",

Thank you very much for your answer to my letter. It gave me something to think about.

Although I must read every article in "Lemkivshchyna" over and over, yet I do get something out of it. As you said, we must not forget our "roots". This also brings back to me the memories of my dear Mama, who used to say; "When I am gone, you will forget our Ukrainian..." Now I hope and pray that I never do. Deep down it is a part of me, and many times I should speak Ukrainian without realizing I am speaking it. This gives me a great feeling inside.

Enclosed a small donation. Thank you again.

Eva Hnatiw

P. S. I hope and pray that you may continue your magazine. Many people do not think that Lemkos are Ukrainian and laugh at some words we say. I've overcome this with the help of an understanding husband.

Dear Mrs. Hnatiw:

There is no reason whatever to be ashamed of one's ancestral tongue, this being in your case the ancient and beautiful Lemko dialect, rich in archaic Ukrainian vocabulary. I am absolutely sure that it will survive within the future free Ukrainian national state, thus enriching our common cultural heritage.

Thank you for your donation.

The Editor

Sir,

I must agree with Mr. & Mrs. Hnatiw, it is simply impossible for me to convey to you how much you could advance the Ukrainian "cause" in the U. S. if you could get some of your articles published in English. As I read the summaries in the back of each issue I must strongly agree with Hnatiw's. Your message must be sent forth. Would the "Forum" of the U. N. A.'s "Svoboda" take up the challenge?

Russel M. Hreczuck
Worcester, Mass.

Dear Mr. Hreczuck:

I must refer you to my answer to Mr. & Mrs. Hnatiw in the 2/81 No. of "Lemkivshchyna". Much as we regret, it would be virtually impossible to publish a parallel English language edition of our magazine. However, I wish to point out to you that there are even now some very satisfactory English language publications which endeavor to promote the Ukrainian national cause in America, to mention just the "Ukrainian Quarterly", published by U. C. C. A. or the U. N. A.'s "Ukrainian Weekly".

The Editor

Dear Sirs:

I saw your magazine when I was visiting one of my relatives in Cleveland, and as I am a Lemko, I should like to receive something in reference to this. What I should like is to receive a magazine that would have an English edition, as I can not read the Ukrainian. Enclosed is a contribution.

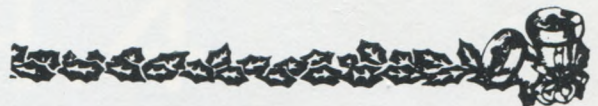
Andrew Dudra
Acron, Ohio

P. S. In one of your issues you mentioned a Dr. Mike Dudra as contributor. Could it be possible that I get his address, as my son is working on our "family tree", and I am looking for relatives that might be ours?

Dear Mr. Dudra:

Thank you for your contribution to the "Lemkivshchyna" 's editorial fund. As you may see from the above answer to Mr. Hreczuck, we are unable at the present time to publish an English language edition of our magazine. As regards the information you requested, the address of Dr. M. Dudra is: Country Club Road, Cresson, Pa. 16630.

The Editor

Return to "Lemkivschyna" P.O. Box 651 Cooper Station,
New York, N.Y. 10276

BULK RATE
U.S. POSTAGE
PAID
Permit No. 121,
Clifton, N.J.

